

บทที่ 4

นโยบาย มาตรการทางกฎหมาย และหน่วยงานของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพตามพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

1. สถานะของประเทศไทยต่อพิธีสาร

ประเทศไทย เป็นประเทศภาคี ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ จึงสามารถให้สัตยาบันและลงนามในพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพได้¹ ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันแก่พิธีสารฉบับนี้เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2548 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2549 คือภายใน 90 วันนับแต่วันยื่นสาส์นการให้สัตยาบัน ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 37 วรรค 1 แห่งพิธีสาร²

ดังนั้นประเทศไทย ในฐานะที่เป็นภาคีของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ จึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งพิธีสารนี้ทุกประการ หากประเทศไทยฝ่าฝืน จะมีความรับผิดชอบตามกฎหมายระหว่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติตามพันธกรณีแห่งพิธีสารฯ ของประเทศไทย จะต้องไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงสิทธิต่าง ๆ ที่ประเทศไทยมีอยู่เดิมตาม

¹ The Parties to this Protocol, Being Parties to the Convention on Biological Diversity, hereinafter referred to as "the Convention"

² Article 37 paragraph 1, CARTAGENA PROTOCOL ON BIOSAFETY TO THE CONVENTION ON BIOLOGICAL DIVERSITY, 1999.

พันธกรณีระหว่างประเทศอื่น ๆ ในฐานะที่เป็นภาคีแห่งพันธกรณีนั้น³ ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพิธีสารนี้อย่างเข้มงวดเนื่องจากมีศักดิ์ฐานะเท่าเทียมกับพันธกรณีระหว่างประเทศอื่น ๆ⁴ ดังนั้น ในกรณีที่พิธีสารฯ มีข้อกำหนดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพไว้โดยเฉพาะแล้ว ประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามพิธีสารนี้ แม้จะขัดหรือแย้งกับพันธกรณีระหว่างประเทศอื่น ๆ ก็ตาม เนื่องจากพิธีสารนี้เป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการป้องกันล่วงหน้า ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาก่อนหลักการอื่น ๆ เพราะเป็นเรื่องของความปลอดภัยของส่วนรวม

ประเทศไทยได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เพื่อทำหน้าที่จัดทำแผนการดำเนินงานตามพันธกรณีแห่งพิธีสารฯ ขึ้น นอกจากนี้ยังได้แต่งตั้งสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานกลางแห่งชาติเพื่อรับผิดชอบในการประสานงานกับสำนักงานเลขาธิการของพิธีสารฯ อีกด้วย⁵

2. นโยบายที่เกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพตามพิธีสาร

2.1 นโยบายด้านเทคโนโลยีชีวภาพ

ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีชีวภาพต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านแหล่งทรัพยากรชีวภาพ และมีขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีชีวภาพในระดับหนึ่ง สมควรอย่างยิ่งที่จะเร่งพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีชีวภาพอย่างรวดเร็วในทิศทางที่เหมาะสม จึงได้มอบหมายให้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

³ Emphasizing that this Protocol shall not be interpreted as implying a change in the rights and obligations of a Party under any existing international agreements,

⁴ Understanding that the above recital is not intended to subordinate this Protocol to other international agreements,

⁵ แนวหน้าออนไลน์ ฉบับวันที่ 23 มีนาคม 2550, “สผ.แจงผลดำเนินงาน ครบรอบ 1 ปี บังคับใช้ พิธีสาร"คาร์ตาเฮนา" เข้ม"ชีวภาพ"ปลอดภัย”, <<http://www.naewna.com/news.asp?ID=53352>>, (26 กรกฎาคม 2550).

(สวทช.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านเทคโนโลยีชีวภาพ และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2546 ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมอบหมายให้ สวทช. เป็นเลขานุการพร้อมทั้งดำเนินการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย⁶

และจากการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพและความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 2 - 1/2547 เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2547 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ประเทศไทยดำเนินนโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ แบบ “ให้สังคมมีทางเลือก” โดยให้ประเทศมีโอกาสเลือกใช้ GMOs ที่ผ่านการประเมินความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมแล้ว และนำไปใช้ประโยชน์อย่างระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการผลิตแบบดั้งเดิม พร้อมกับให้สร้างความสามารถด้านวิทยาการจีโนม ซึ่งครอบคลุมทั้งในเรื่องการปรับปรุงพันธุ์พืช สัตว์ จุลินทรีย์ การตรวจสอบ และการทดสอบความปลอดภัยของ GMOs โดยเสนอมาตรการดังนี้⁷

1. ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเจ้าภาพดำเนินการร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพเสนอคณะรัฐมนตรีภายใน 1 ปี
2. ระหว่างที่ยังไม่มีพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพนี้ ให้หน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบตามกฎหมายในแต่ละเรื่องรับดำเนินการในส่วนของตนไปก่อน เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ดูแลความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อาหารและยา กรมวิชาการเกษตรดูแลการบริหารจัดการพืชเกษตร และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดูแลและศึกษาความเป็นไปได้ของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม
3. ให้คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพเสนอมาตรการควบคุมดูแลและบริหารจัดการตามนโยบาย เสนอต่อคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ภายใน 3 เดือน ระหว่างนี้ยังไม่ได้ดำเนินการทดสอบสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมใด ๆ ในสภาพไร่นา
4. ให้ประชาคมวิจัยดำเนินการค้นคว้า วิจัย ทดลองด้านวิชาการพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ และให้ศึกษาติดตามความก้าวหน้าของประเทศอื่นด้วย โดยเฉพาะที่

⁶ กรอบนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย : พ.ศ. 2547 – 2554 น. 1, <<http://www.biotech.or.th/policy/database/policy/ฉบับสมบูรณ์.pdf>>, (26 กรกฎาคม 2550).

⁷ มติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 2 - 1 / 2547 คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, <<http://www.thaingo.org/cgi-bin/content/content3/show.pl?0341>>, (26 กรกฎาคม 2550).

เป็นคู่แข่งกับประเทศไทยด้านสินค้าอาหารและเกษตร เพื่อให้นักวิทยาศาสตร์ไทยเข้าถึงองค์ความรู้เรื่องจีเอ็มโออย่างรอบคอบและรู้เท่าทัน

5. ด้านนโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ จะพิจารณาเลือกใช้ประโยชน์ GMOs อย่างระมัดระวัง เฉพาะที่ผ่านการประเมินความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมโดยประเทศไทย และอนุมัติเป็นกรณี ๆ ไป

ทั้งนี้แม้ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ได้มีมติเห็นชอบนโยบายพันธุวิศวกรรมฯ และมาตรการดังกล่าวออกมาแต่ก็มีเสียงคัดค้านเป็นจำนวนมากจากองค์กรภาคประชาชน⁸ ทำให้คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2547 ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีถอนเรื่อง การรายงานผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี คืนไป⁹

⁸ ผู้จัดการออนไลน์ฉบับวันที่ 24 กรกฎาคม 2547, “มีอบด้าน “จีเอ็มโอ” บุกทำเนียบ ชูแก้วไม่เปลี่ยนใจลูกสื่อทั่ว ปท,” <<http://www.manager.co.th/Science/ViewNews.aspx?NewsID=9470000042433>>, (26 กรกฎาคม 2550) และดูผู้จัดการออนไลน์ฉบับวันที่ 24 สิงหาคม 2547, “แม้เตือนเสียงวิจารณ์ ย้ำคุม“พืชจีเอ็ม” ยึดหลักวิทยาศาสตร์,” <<http://www.manager.co.th/Science/ViewNews.aspx?NewsID=9470000041833>> , (26 สิงหาคม 2550) และดูจดหมายถึงนายกฯ 24 สิงหาคม 47 - ขอให้ทบทวนมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติที่เปิดให้มีการทดลองและปลูกพืชจีเอ็มโอในไร่นาและอนุญาตให้นำเข้าพืชและสัตว์จีเอ็มโอเข้ามาภายในประเทศ, <<http://www.thaingo.org/cgi-bin/content/content3/show.pl?0333>>, (26 สิงหาคม 2550).

⁹ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม 2547 ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีถอนเรื่อง การรายงานผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี คืนไป ด้วยเหตุผลดังนี้ “เนื่องจากผลการประชุมมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดัดแปลงพันธุกรรมสิ่งที่มีชีวิต และความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชนโดยตรง แต่เรื่องดังกล่าวยังไม่ได้มีการเผยแพร่ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันอย่างกว้างขวางและยังเป็นประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์และมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอยู่มาก รวมถึงเรื่องจีเอ็มโอ เป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ การติดตามศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ ผลกระทบในด้านต่าง ๆ รวมทั้งในเชิงแนวปฏิบัติและกฎหมายระหว่างประเทศ จึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญและติดตามอย่างใกล้ชิดไปเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาด้วย เพื่อให้ได้ข้อยุติเป็นแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสม

อนึ่ง คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ “นโยบายให้สังคมมีทางเลือก” แล้วเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2548¹⁰

แต่อย่างไรก็ดีผลจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2547 ที่ให้มีการเร่งรัดออกกฎหมายและพัฒนาวางระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้สนองมติดังกล่าว โดยแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพขึ้น¹¹ ในวันที่ 1 ตุลาคม 2547 ขึ้น โดยมี ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน และมีสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ¹²

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการจัดประชุมรับฟังความเห็นของสาธารณะต่อ (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม พ.ศ. ไปแล้ว ในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม-กันยายน 2549 (20 กรกฎาคม, 11 สิงหาคม, 18 สิงหาคม และ 4 กันยายน 2549) รวมทั้งสิ้น 4 ครั้ง ซึ่งการประชุมแต่ละครั้ง ประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งจากนักวิชาการ นักวิจัย ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม เกษตรกร องค์กรอิสระ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และประชาชนทั่วไป โดยได้รวบรวม

และเป็นข้อมูลสำหรับประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง และให้รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) รับไปเร่งรัดดำเนินการออกกฎหมาย และพัฒนาวางระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosafety) ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ก่อนการดำเนินการใช้ประโยชน์จีเอ็มโอในภาคสนามและในเชิงพาณิชย์”

¹⁰ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 16 สิงหาคม 2548

¹¹ (ร่าง) (พระราชบัญญัติ) ความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม พ. ศ.

¹² คำสั่งกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ที่ 310 / 2547 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2547 เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยมี นายพนัส ทศนียานนท์ เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการ นายปิติพงษ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน และมีสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย และนำเสนอคณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพเพื่อพิจารณา และมีมติในการประชุมคณะกรรมการจัดทำร่างฯ ครั้งที่ 5/2550 เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2550 ให้การรับรอง (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. (ฉบับปรับปรุงเดือนกันยายน 2550) โดยได้รับความเห็นเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิชาวไทย และชาวต่างประเทศมาประกอบการพิจารณาด้วย

ในการลงมติรับรองร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวนี้ คณะกรรมการจัดทำร่างฯ ได้แก้ไขปรับปรุง และเพิ่มเติมรายละเอียดตามหมวดและมาตรา ในประเด็นที่สำคัญ ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมประกอบการลงมติ และทำการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการในวันอังคารที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2550 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร โดยเชิญผู้เข้าร่วมประชุมจากทุกภาคส่วนที่ได้แสดงความคิดเห็นไว้ในการประชุมครั้งที่ 1 ถึง 4 ในปี พ.ศ. 2549 รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม (ร่าง)พระราชบัญญัติฯ (ฉบับปรับปรุงเดือนกันยายน 2550) เพื่อพิจารณาว่า คณะกรรมการจัดทำร่างฯ ได้ดำเนินงานอย่างไร ครบถ้วน สอดคล้องต้องการของสาธารณะหรือไม่ และสามารถให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ในประเด็นที่ต้องการแก้ไข และนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมนี้ ไปจัดทำเป็น (ร่าง) พระราชบัญญัติฯ ฉบับที่พร้อมจะเสนอคณะรัฐมนตรี โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ จะนำเสนอคณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพ เพื่ออนุมัติการนำเสนอคณะรัฐมนตรีตามขั้นตอนต่อไป¹³

อย่างไรก็ดี เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2551 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบร่าง พ.ร.บ.ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ.... สำหรับใช้เป็นกฎระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพ ก่อนมีการดำเนินการใช้ประโยชน์จากสิ่งมีชีวิตหรือพันธุ์พืชดัดแปลงพันธุกรรมในภาคสนามและในเชิงพาณิชย์ต่อไป โดยขณะนี้ ร่างกฎหมาย

¹³ Biosafety Clearing House of Thailand การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การปรับปรุง (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. หลังการรับฟังความเห็นสาธารณะ <http://bch-thai.onep.go.th/news_PublicConsultn25Sep07.htm>, (26 กุมภาพันธ์ 2551).

ดังกล่าวอยู่ในขั้นตอนของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่จะตรวจพิจารณาและส่งเรื่องให้รัฐบาลให้ความเห็นชอบเสนอที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรต่อไป¹⁴

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. ... ที่ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีนั้น มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

หมวด 1 กำหนดให้มีคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ จำนวน 3 คน กรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมี เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการและเลขานุการ และกำหนด อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ

หมวด 2. กำหนดให้สำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เป็น สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ

หมวด 3. กำหนดหลักเกณฑ์การควบคุมกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

หมวด 4. กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร

หมวด 5. กำหนดให้มีกองทุนความปลอดภัยทางชีวภาพ

หมวด 6. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่

หมวด 8. กำหนดความรับผิดชอบและการชดเชยความเสียหายของผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

2.2 นโยบายด้านพันธุวิศวกรรม

ประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการตั้งศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (คช.) ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 และในปี พ.ศ. 2533 ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (คช.) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรการความปลอดภัยในการทำงานด้านพันธุ

¹⁴ กรุงเทพธุรกิจ (21 มกราคม 2551), <[http:// www.bangkokbiz news.com/nws/scripts/hotnewskt.php?newsid=%20301731](http://www.bangkokbiznews.com/nws/scripts/hotnewskt.php?newsid=%20301731)>, (26 กุมภาพันธ์ 2551).

วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อจัดทำ “แนวปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพสำหรับการทดลองทางพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ” ระดับห้องปฏิบัติการและภาคสนาม ซึ่งแล้วเสร็จเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.2535¹⁵ โดยในระดับห้องปฏิบัติการใช้กับการทดลองเกี่ยวกับการสร้างหรือขยายจำนวนไวรอยด์ ไวรัส เซลล์หรือสิ่งมีชีวิตใหม่ที่เกิดจากกระบวนการตัดต่อสารพันธุกรรม และในระดับภาคสนามใช้กับพืชและจุลินทรีย์ทุกชนิดที่ได้รับการตัดต่อสารพันธุกรรมแต่ไม่ครอบคลุมถึงการทดลองกับสัตว์ที่ได้รับการตัดต่อสารพันธุกรรม¹⁶ ต่อมา พ.ศ. 2547 คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพได้มีการปรับปรุงและจัดทำแนวทางปฏิบัติฯ ขึ้นใหม่เพื่อให้ทันสมัยและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวกขึ้นโดยรวมเป็นฉบับเดียวและใช้ชื่อว่าแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรม¹⁷ (Biosafety Guidelines Related to Modern Biotechnology or Genetic Engineering)

นอกจากนี้ยังแต่งตั้งคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ (National Biosafety Committee-NBC) ขึ้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2536 โดยมีศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพเป็นสำนักงานเลขานุการ ทำหน้าที่สนับสนุน ควบคุม ดูแล กำกับ ให้คำปรึกษา และพิจารณาการดำเนินงานวิจัย ฯลฯ โดยมีคณะกรรมการดูแลในเรื่องต่าง ๆ อีก 9 คณะ คือ อนุกรรมการเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพด้านพืช สัตว์ ประมง จุลินทรีย์ อาหาร สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจและกฎหมาย เพื่อให้มีการนำแนวปฏิบัติทั้ง 2 ฉบับในขณะนั้นไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาทางพันธุวิศวกรรมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและลด

¹⁵ ชินินท์ เจริญพงศ์, ทางเลือกใหม่ของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 จีเอ็มโอนวัตกรรมเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่, (นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2548), น. 189.

¹⁶ เขตไท ลังการพิณรุฑ, “การวิเคราะห์กฎหมาย นโยบาย และมาตรการต่าง ๆ ของประเทศไทย เกี่ยวข้องกับ GMOs (2)”, มติชนรายสัปดาห์ 24, (17 กันยายน 2547) : น. 37 และดูคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, แนวทางการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, 2547), น. 4.

¹⁷ คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 16, น. 4.

ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งคณะกรรมการกลางฯ ได้สนับสนุนให้หน่วยงานที่มีการวิจัยและพัฒนาทางพันธุวิศวกรรม ทั้งภาครัฐ เอกชนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ให้มีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพในระดับสถาบัน” (Institutional Biosafety Committee-IBC) เพื่อกำกับดูแลความปลอดภัยทางชีวภาพในสถาบันตนเอง¹⁸ ซึ่งนับถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 มี IBC ในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น -34 แห่งทั่วประเทศ¹⁹

ต่อมา มีการประกาศ “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2543” เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2543 ได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ (ศลช.)” ขึ้นมาภายใต้ สวทช. ได้มีการโอนงานด้านความปลอดภัยทางชีวภาพจากศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติมาอยู่ภายใต้ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ²⁰ และภายใต้คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กชช.) ได้มีการจัดตั้ง “คณะอนุกรรมการนโยบายระดับชาติด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ” เพื่อดูแลเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพอันเนื่องมาจากเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับนโยบายของประเทศโดยรวม²¹

ต่อมา คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนานโยบายพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ได้ทำการศึกษาและสรุปข้อเสนอทางเลือกนโยบายพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ได้ทำการศึกษาและสรุปข้อเสนอทางเลือกนโยบายพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

¹⁸ บรรพต ฌ ป้อมเพชร, “สถานภาพความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทยกับสถานการณ์สากล” , ทำที่ประเทศไทยต่อกรณี GMOs เอกสารการสัมมนาเรื่อง “นโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ – จีเอ็มโอ ของประเทศไทย วันจันทร์ที่ 11 มีนาคม 2545 จัดโดย คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา, เอกสารหมายเลข 7.

¹⁹ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, รายงานกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอินทริเกรตเต็ด โพรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด, 2550), น.38.

²⁰ ข้อ 11(9) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2543.

²¹ บรรพต ฌ ป้อมเพชร และชาลิณี คงสวัสดิ์, “สถานภาพปัจจุบันของการทดสอบภาคสนามของพืชดัดแปลงทางพันธุกรรมเพื่อการวิจัยในประเทศ”, <<http://biosafety.biotech.or.th/web/db/attach/rad6D8CE.pdf>>, (26 สิงหาคม 2550).

ความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทยเพื่อเสนอที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติทั้งหมด 3 ทางเลือก

ทางเลือกที่ 1 นโยบายส่งเสริม (promotion): รัฐบาลเร่งส่งเสริมการใช้ประโยชน์จีเอ็มโอ ทั้งในเรื่องการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง อุตสาหกรรม และการแพทย์ ร่วมกันไปกับวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม

ทางเลือกที่ 2 นโยบายอยู่ร่วมกัน (co-existence): อนุญาตให้ผู้ผลิตที่สมัครใจสามารถมีโอกาสเลือกใช้ประโยชน์จีเอ็มโอได้ ทั้งในเรื่องการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง อุตสาหกรรมและการแพทย์ โดยมีระบบการบริหารจัดการเพื่อให้แยกออกจากการผลิตแบบดั้งเดิมเท่าที่จำเป็น

ทางเลือกที่ 3 นโยบายไม่ส่งเสริม: ไม่ส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากจีเอ็มโอ มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันซึ่งได้แก่การใช้จุลินทรีย์จีเอ็มโอ เพื่อการผลิตในระบบปิด และการนำเข้าสินค้าจีเอ็มโอบางอย่างมาใช้เป็นวัตถุดิบในบางอุตสาหกรรม และเพื่อการแพทย์²²

2.3 นโยบายด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ

โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) และกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (GEF) สนับสนุนให้ประเทศภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ให้จัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งประเทศไทยโดยสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานแห่งชาติของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ กำลังดำเนินโครงการดังกล่าว โดยมีความคืบหน้าตามลำดับ ได้แก่

- ศึกษารวบรวมและปรับปรุงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพทุกด้าน
- วิเคราะห์สถานการณ์การใช้ประโยชน์จากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

²² คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนานโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, รายงานเรื่อง “ข้อเสนอทางเลือกนโยบายพันธุวิศวกรรม และความปลอดภัยทางชีวภาพประเทศไทย”, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี. เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด, 2547), น. 34.

- พิจารณาจัดทำกลไกด้านกฎหมายโดยการจัดทำร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยมีคณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพกำกับดูแล

- พิจารณาดำเนินการให้ประเทศไทยมอบภาคยานุวัติสาร เข้าเป็นภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2548 มีผลให้ประเทศไทยเป็นภาคีพิธีสารฯ เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2549

- จัดตั้งคณะกรรมการพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ภายใต้คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2549 เพื่อประสานและดำเนินการให้เป็นไปตามพันธกรณีของพิธีสารดังกล่าว²³

เมื่อพิจารณาจากกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพซึ่งเป็นระบบที่รวบรวมนโยบาย กฎหมาย การบริหาร และเทคนิคที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมและสุขอนามัยของมนุษย์ โดยเน้นในเรื่องของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีนโยบายในการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากร ในเรื่องของพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ แต่ยังคงไม่อนุญาตให้มีการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในเชิงพาณิชย์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความปลอดภัย โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2544 ให้ยุติการดำเนินการทดลองสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมทุกชนิดในระดับไร่นา จนกว่าจะมีกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ แต่อย่างไรก็ดี ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2550 อนุมัติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทดลองวิจัยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในแปลงทดลองของทางราชการได้ แต่ในระหว่างที่ร่าง พ.ร.บ.ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพยังไม่มีผลบังคับใช้ให้กระทรวงเกษตรฯ เตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ แล้วเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติในแต่ละพื้นที่เป็นกรณี ๆ ไป²⁴

²³ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, “รายงานการประชุมแนะนำโครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย”, วันที่ 11 เมษายน 2549 ณ โรงแรมรามาร์คเด้นส์ กรุงเทพมหานคร, <http://www.onep.go.th/bdm/BCH/documents/biosafety/book1/biosafety_0102-110449.pdf>, น. 32, (26 สิงหาคม 2550).

²⁴ กรุงเทพธุรกิจ (23 มกราคม 2551), <http://www.bangkokbiznews.com/nws/scripts/hotnew_skt.php?newsid=%20301731>, (26 กุมภาพันธ์ 2551). และ ดู สำนักงานนโยบายและแผน

ในปัจจุบัน นโยบายระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพที่สำคัญ มีดังนี้

(1) กรอบนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย (พ.ศ. 2547 – 2552)²⁵ โดยคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติได้มีมติให้ความเห็นชอบในการประชุมครั้งที่ 1/2546 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2546 ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายระดับชาติและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพ จำนวน 6 เป้าหมาย คือ

- เป้าหมายที่ 1 ธุรกิจชีวภาพสมัยใหม่ เกิดและพัฒนา
- เป้าหมายที่ 2 ใช้เทคโนโลยีชีวภาพช่วยให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลก
- เป้าหมายที่ 3 ประเทศไทยมีสังคมที่มีสุขภาพดีและเป็นศูนย์กลางสุขภาพแห่งเอเชีย
- เป้าหมายที่ 4 ใช้เทคโนโลยีชีวภาพเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและผลิตพลังงานสะอาด
- เป้าหมายที่ 5 ใช้เทคโนโลยีชีวภาพเป็นปัจจัยสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง
- เป้าหมายที่ 6 พัฒนาระบบการสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพ

(2) นโยบายสินค้าอาหารและเกษตรดัดแปลงพันธุกรรม (พ.ศ. 2545-2549)

คณะอนุกรรมการนโยบายสินค้าเทคโนโลยีชีวภาพ ได้มอบหมายให้ คณะทำงาน กำหนดมาตรการทางด้านการผลิตและการค้าสินค้าเทคโนโลยี ชีวภาพ ปรับปรุงนโยบายสินค้าอาหารและเกษตรดัดแปลงพันธุกรรม (พ.ศ. 2545-2549) เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วยนโยบาย 6 ด้าน คือ

- ด้านการผลิต

ประเทศไทยยังไม่ผลิตพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ หรือใช้จุลินทรีย์ดัดแปลงพันธุกรรม ในกระบวนการผลิตเพื่อการค้า ยกเว้น จะมีการประเมินบน พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ว่า มีความปลอดภัยทางชีวภาพแล้ว

- ด้านการพัฒนาศักยภาพและเทคโนโลยี

สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพการวิจัย การผลิตสินค้าอาหารและเกษตรดัดแปลงพันธุกรรม ให้มีความเข้มแข็ง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มขีด

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, รายงานกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอินทริเกรตเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด, 2550), น. 96 – 97.

²⁵ และดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน หัวข้อ 4.2.1 นโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ

ความสามารถในการแข่งขัน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค รวมทั้ง ส่งเสริมการพัฒนาความรู้และประสบการณ์แก่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับสินค้าอาหารและเกษตรดัดแปลงพันธุกรรม ในด้านต่างๆ เช่น การวิจัย การตรวจวิเคราะห์ ในห้องปฏิบัติการ การประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพ และการวิเคราะห์ความเสี่ยง เป็นต้น

- ด้านการประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพ

การประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพและการวิเคราะห์ความเสี่ยง ของสินค้าอาหารและเกษตรดัดแปลงพันธุกรรม บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่โปร่งใส โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการ โดยใช้มาตรการเดียวกันกับสินค้านำเข้าและสินค้าที่ผลิตภายใน ประเทศและส่งออก และในกรณีนี้พบว่า สินค้านั้นมีโอกาสที่จะก่ออันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภคบางกลุ่ม ต้องแจ้งข้อมูลบนฉลาก โดยใช้มาตรการเดียวกันกับสินค้า นำเข้าและสินค้าที่ผลิตภายในประเทศและส่งออก รวมทั้งติดตามผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว หลังได้รับอนุญาตให้ผลิต/ปลูกหรือจำหน่ายแล้ว

- ด้านการค้า

การนำเข้าสินค้าอาหารและเกษตรดัดแปลงพันธุกรรม และการค้าภายในประเทศต้องผ่านการประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพและการวิเคราะห์ ความเสี่ยง ทั้งสนับสนุนให้มีการเตรียมความพร้อมด้านการส่งออกสินค้าอาหารและเกษตรดัดแปลงพันธุกรรมที่มีความปลอดภัยทางชีวภาพ และสอดคล้องกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและความต้องการของประเทศคู่ค้า

- ด้านการประชาสัมพันธ์

การรวบรวม การวิเคราะห์ และส่งเสริมการรวบรวม การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการ การค้า ขั้นตอนการปฏิบัติงานของรัฐ และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ สินค้าอาหารและเกษตรดัดแปลงพันธุกรรม ทั้งในและต่างประเทศ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนทราบอย่างถูกต้อง เป็นกลางและโปร่งใส

- ด้านการมีส่วนร่วมของสาธารณะ

สนับสนุนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ ในการนำนโยบายด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าอาหารและเกษตรดัดแปลง พันธุกรรมไปปฏิบัติ และ

สนับสนุนให้มีการกำหนดแนวทางการค้าระหว่างประเทศของสินค้าอาหารและเกษตรดัดแปลงพันธุกรรมที่ชัดเจน²⁶

2.4 นโยบายด้านการควบคุมการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

ประเทศไทยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (กนศ.) โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายสินค้าเทคโนโลยีชีวภาพ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 มีหน้าที่กำหนดนโยบายแห่งชาติเกี่ยวกับสินค้าเทคโนโลยีชีวภาพ ในการผลิต การค้า ความปลอดภัยของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม หลักคุณธรรม จริยธรรมรวมทั้งกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง²⁷ และจากการประชุมคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ครั้งที่ 5/2542 เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2542 ที่ประชุมมีมติ ดังนี้

1. การผลิต

1.1 ไม่ยินยอมให้มีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์จีเอ็มโอมาเพาะปลูกในเชิงพาณิชย์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ว่ามีความปลอดภัยทั้งด้านชีวภาพและด้านอาหาร(Biosafety และ Food Safety)

1.2 ยินยอมให้มีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์จีเอ็มโอเฉพาะเพื่อการวิจัยเท่านั้น

1.3 ใช้กฎหมายพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 แก้ไข พ.ศ.2542 ดูแลเรื่องการรั่วไหลของจีเอ็มโอไปสู่แปลงเพาะปลูกของเกษตรกรรายอื่นๆ

2. การส่งออก

2.1 ใช้ความตกลงโดยสมัครใจระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายภาคเอกชนในการออกใบรับรอง (certificate) หรือติดฉลาก (labelling)

2.2 หากประเทศผู้นำเข้า ต้องการตรวจสอบและขอใบรับรองจากภาครัฐให้หน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจดูแลอยู่แล้ว เช่นกรมประมง กรมปศุสัตว์ เป็นผู้ออกใบรับรองโดยให้ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติเป็นผู้ตรวจสอบ

²⁶ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, อ้างแล้ว เจริญพรที่ 23, น. 34 – 36.

²⁷ ชรินทร์ เจริญพงศ์, อ้างแล้ว เจริญพรที่ 15, น. 189.

3. การนำเข้า

3.1 เมล็ดพันธุ์ (seeds) ที่เป็นจีเอ็มโอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำกับดูแลตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ.2542 ซึ่งให้นำเข้าได้เฉพาะเพื่อการทดลองวิจัยเท่านั้น

3.2 อุตสาหกรรมนำเข้าเมล็ดพืช (grain) ที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้บริโภค (เฉพาะถั่วเหลืองและข้าวโพดเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์) ยังไม่มีการพิสูจน์จากคณะกรรมการผู้วิจัยจากประเทศต่าง ๆ แม้แต่ Codex ก็ยังไม่มีผลชัดเจนว่าจีเอ็มโอมีผลอย่างไรต่อผู้บริโภค ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ประชุม กนศ.จึงมีมติดังนี้

(1) ให้กระทรวงพาณิชย์โดยกรมการค้าต่างประเทศซึ่งมีอำนาจตามพระราชบัญญัติการส่งออกปศุสัตว์และการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ใช้อำนาจกับการนำเข้าสินค้าจีเอ็มโอในกรณีที่เห็นว่าไม่ผลกระทบต่อผู้บริโภค

(2) เนื่องจากยังไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ยืนยันว่ามีความเสียหายจากสินค้าที่ผลิตหรือใช้จีเอ็มโอ(เช่นเนื้อไก่ที่เลี้ยงโดยวัตถุดิบจีเอ็มโอ) และก็ยังไม่มีประเทศใดใช้มาตรการควบคุมหรือห้ามนำเข้าสินค้าที่มีจีเอ็มโอ ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องออกมาตรการกำกับดูแลการนำเข้าสินค้าที่มีจีเอ็มโอเป็นพิเศษ

(3) ให้ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติให้บริการตรวจสอบว่าสินค้านำเข้าใดเป็นสินค้าตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งจะต้องมีการลงทุนพัฒนาด้านบุคลากรและอุปกรณ์เครื่องมือต่อไปในอนาคต

(4) ให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ติดตามข้อมูลข่าวสารการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ทั้งจากต่างประเทศและภายในประเทศ เพื่อดูแลอย่างใกล้ชิดว่าสินค้าจีเอ็มโอใดมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้บริโภค และรายงานต่อคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อดำเนินการต่อไป

4. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ให้เผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะชนให้มากที่สุดและกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเพียงพอและเป็นธรรมแก่ผู้ผลิต ผู้บริโภคในแง่ต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม การผลิต ความ

ปลอดภัยมาตรฐานรวมทั้งกฎเกณฑ์ด้านการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้ภาคเอกชนและภาครัฐได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง²⁸

2.5 นโยบายด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ประเทศไทยยังไม่มีนโยบายเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรโดยเฉพาะ จะมีเพียงมติการประชุมคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ครั้งที่ 5/2542 เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2542 ที่มีมติข้อ 3.2.3 ให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้ติดตามข้อมูลข่าวสารการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ทั้งจากต่างประเทศและภายในประเทศ เพื่อดูแลอย่างใกล้ชิดว่าสินค้าจีเอ็มโอใดมีผลกระทบต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค และรายงานต่อคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อดำเนินการต่อไปเท่านั้น

แต่จากการที่คณะรัฐมนตรีมีความเห็นว่าประเทศไทยจะต้องเร่งสนับสนุนงานวิจัยทางพันธุวิศวกรรมตลอดจนกระบวนการ และเห็นว่า “นโยบายให้สังคมมีทางเลือก” นั้นมีความเหมาะสมที่สุด และจำเป็นต้องมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อเตรียมการรองรับนโยบาย ซึ่งรวมถึงมาตรการด้านการให้การศึกษา การให้ข้อมูลสาธารณะในเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม²⁹ ต่อจากนั้นจึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม 2550 อนุมัติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทดลองวิจัยพืชดัดแปลงพันธุกรรมในแปลงทดลองของทางราชการได้นั้น ทำให้มีหลาย

²⁸ โครงการศึกษานโยบายด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, รายงานสถานภาพ GMOs ในประเทศไทยฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : โครงการศึกษานโยบายด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, 2544), น. 35 และดู คณะกรรมาธิการเกษตรและสหกรณ์วุฒิสภา, “กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ GMOs” , ทำที่ประเทศไทยต่อกรณี GMOs เอกสารการสัมมนาเรื่อง “นโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ – จีเอ็มโอ ของประเทศไทย วันจันทร์ที่ 11 มีนาคม 2545 จัดโดย คณะกรรมาธิการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา, เอกสารหมายเลข 11.

²⁹ มติคณะรัฐมนตรีเรื่อง “รายงานผลการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรี เรื่องนโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย” วันที่ 16 ธันวาคม 2548 ดูสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, รายงาน

สมาคมวิชาชีพที่ดำเนินการให้ความรู้ และสร้างความตระหนักแก่สาธารณชน โดยมีเป้าหมายต่าง ๆ เช่น สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ ดำเนินการให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่สาธารณชนในกลุ่มเกษตรกร สมาคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางอาหารแห่งประเทศไทย ดำเนินการให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่สาธารณชนในกลุ่มบุคคลทั่วไปที่มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการต่าง ๆ ดังกล่าว ก็ยังมีใช้นโยบายหลักของประเทศไทยในด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแต่อย่างใด และแม้จะมีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารด้านความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมก็ตาม ก็เป็นเพียงการดำเนินงานในฐานะที่เป็นหน่วยประสานงานกลางแห่งชาติ³⁰ ที่เป็นหน่วยงานตามร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่เท่านั้น ซึ่งร่างกฎหมายดังกล่าว ก็หาได้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแต่อย่างใด

2.6 นโยบายด้านการวิจัยและพัฒนา

ประเทศไทยเล็งเห็นว่าเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ เป็นเทคโนโลยีที่สำคัญซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างสูง เช่นเดียวกับเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่มีการนำมาใช้ในการพัฒนาความเป็นอยู่ และสวัสดิการที่ดีของมนุษยชาติ จะต้องมีการสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนา และการนำไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้ครบวงจร แต่ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่นี้ จะต้องมีความปลอดภัยทางชีวภาพที่มีการวิเคราะห์ ประเมิน หรือจัดการอย่างเพียงพอทางด้านวิทยาศาสตร์ จนกว่าจะเป็นที่พอใจและยอมรับได้ จึงจะสนับสนุนให้มีการนำไปใช้ประโยชน์ได้ และจึงจำเป็นต้องจัดทำแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ” (Biosafety Guidelines) สำหรับนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ทั้งในสภาพห้องทดลองที่มีระดับความปลอดภัย (Biological Safety Levels – BLs) ต่าง ๆ ตลอดจนในระดับไร่นาหรือภาคสนามก่อนที่จะมีการอนุญาตให้นำไปขยาย

กรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อินทริเกรตเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด, 2550), น. 35.

³⁰ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักความปลอดภัยทางชีวภาพ, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 29, น. 141 – 143.

พัฒนา และเพาะปลูกหรือดำเนินการเป็นการค้าได้ จึงได้แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการกำหนด มาตรการความปลอดภัยในการทำงานด้านพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ ภายใต้ คณะกรรมการบริหารการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2533 เพื่อจัดทำร่าง แนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ”ฉบับแรก เสร็จเรียบร้อย ในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2535 และเมื่อร่างดังกล่าวได้รับความเห็นชอบและรับรองแนวทางปฏิบัติฯ แล้ว ก็ได้มีการ แต่งตั้งคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ (National Biosafety Committee- NBC) โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (ในขณะนั้น) ขึ้นเมื่อ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2536 โดยให้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ควบคุม ดูแล การดำเนินงานทดลอง ด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ หรือพันธุวิศวกรรม ของบุคลากรและองค์กรต่าง ๆ ภายในประเทศ ให้เป็นไปตามแนวทางปฏิบัติ นอกเหนือไปจากหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

แนวทางปฏิบัติฯ ฉบับแรกนั้น แยกจัดทำเป็น 2 ฉบับ เป็นแนวทางปฏิบัติฯ ระดับ ห้องปฏิบัติการ และแนวทางปฏิบัติฯ ภาคสนาม เพระการดำเนินงานทดลองต่าง ๆ มีลักษณะผิด แปลกกันไป และเป็นการเฉพาะเรื่อง ต่อมาคณะอนุกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้าน อาหารของคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ได้จัดทำ “แนวปฏิบัติสำหรับการ ประเมินความปลอดภัยของอาหารที่ได้จากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม” ในปี พ.ศ.2544

จากการที่ได้นำแนวทางปฏิบัติฯ ทั้ง 2 ฉบับ ไปใช้เป็นเวลานานพอสมควร รวมทั้ง วิทยาการในปัจจุบัน ทำให้แนวปฏิบัติฯ ดังกล่าวมีข้อควรปรับปรุง คณะกรรมการกลางด้านความ ปลอดภัยทางชีวภาพ จึงปรับปรุงแนวทางปฏิบัติฯ ขึ้นใหม่ให้ทันสมัย สามารถนำไปใช้ได้สะดวกขึ้น และรวมอยู่ในฉบับเดียวกัน คือ “แนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพสำหรับการ ดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ หรือพันธุวิศวกรรม” (Biosafety Guidelines Related to Modern Biotechnology or Genetic Engineering) ซึ่งแล้วเสร็จในเดือน พฤศจิกายน 2547 โดยครอบคลุมถึงแนวทางปฏิบัติฯ ในการทดลองระดับห้องปฏิบัติการ การทดลองระดับถึงปฏิกร ชีวภาพขนาด 10 ลิตรขึ้นไป และแนวทางปฏิบัติฯ ในการทดสอบภาคสนาม ซึ่งเป็นที่คาดว่าเพียง พอที่จะครอบคลุมงานวิจัยและพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ในระดับต่าง ๆ ใน ประเทศไทย ทั้งในภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจ สถาบันวิจัยอิสระ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการ สร้าง และ/หรือ การขยายจำนวนไวรอยด์ ไวรัส เซลล์ หรือสิ่งมีชีวิตที่มีสารพันธุกรรมใหม่ เกิดจาก

กระบวนการดัดแปลงสารพันธุกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นตามธรรมชาติและอาจจะมีอันตรายในด้านสาธารณสุข หรือต่อสิ่งแวดล้อม³¹

ประเทศไทยโดยคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพขึ้นเพื่อให้การควบคุมดูแลงานวิจัยและพัฒนาทางด้านนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยวางหลักการในการนำเข้าไปขอขออนุญาตทดสอบภาคสนามไว้ โดยให้ผู้ต้องการทดสอบส่งเอกสารขออนุญาตไปยังอธิบดีกรมวิชาการเกษตรเพื่อนำเข้าพีจีเอ็มโอพร้อมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพก่อนที่จะนำเข้ามาในประเทศไทย

ในปัจจุบันมีการศึกษาพืชแปลงพันธุ์จำนวน 16 รายการในประเทศไทยซึ่งยังมีการทดสอบภาคสนามไม่อนุญาตให้มีการนำไปขยายพันธุ์หรือผลิตในทางค้าแต่ประการใด ทั้งหมดเป็นบริษัทเอกชนต่างชาติทั้งสิ้น เช่น บริษัท อฟจอร์น จำกัด บริษัท มอนซานโต้ (ไทยแลนด์) จำกัด บริษัทโนวาริตส (ประเทศไทย) จำกัด ฯลฯ ในส่วนรัฐบาลมีหน่วยงานที่พัฒนาและวิจัย เช่น สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตรและหน่วยปฏิบัติการพันธุ์วิศวกรรมด้านพืชของศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพที่ทำการทดลอง ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการลงทุนในด้านนี้ส่วนใหญ่ทำขึ้นโดยการลงทุนของภาคเอกชน ส่วนรัฐบาลได้ให้ความสนใจในเรื่องวิจัยและพัฒนาในด้านนี้น้อย³²

ปัจจุบันคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพได้มีการปรับปรุงและจัดทำแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพฉบับใหม่ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุ์วิศวกรรม (Biosafety Guidelines Related to Modern

³¹ ศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, “แนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพสำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุ์วิศวกรรม” <http://www.rdi.ku.ac.th/index_Manual/Manual_Kurdi/Document-GeneralInfor/BiosafetyGuide/rad2_F0_0_E.pdf>, น. 3 – 5, 17, (26 สิงหาคม 2550).

³² เขตไท่ ลังการ์พินธุ์, “การวิเคราะห์กฎหมาย นโยบาย และมาตรการต่างๆ ของประเทศไทย เกี่ยวข้องกับ GMOs (ตอนจบ)”, มติชนรายสัปดาห์ 24, (24 กันยายน 2547) : น. 30.

Biotechnology or Genetic Engineering)³³ ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2547 เพื่อเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา

และเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2544 คณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจนตามที่คณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจนได้เสนอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยุติการดำเนินการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมทุกชนิดในระดับไร่นาไว้ในระหว่างที่มีการร่างกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติจากแนวทางดังกล่าวมีผลทำให้การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมของภาคเอกชนต้องหยุดชะงักลง³⁴ แต่ในส่วนของภาคราชการนั้น ได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม 2550 อนุมัติให้กระทรวงเกษตรฯ ทดลองวิจัยพืชดัดแปลงพันธุกรรมในแปลงทดลองของทางราชการได้ แต่ในระหว่างที่ร่าง พ.ร.บ.ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพยังไม่มีผลบังคับใช้ให้กระทรวงเกษตรฯ เตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ แล้วเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติในแต่ละพื้นที่เป็นกรณี ๆ ไป³⁵

นอกจากนี้ ในปัจจุบัน ได้มีการจัดทำนโยบายการวิจัยและพัฒนาพืชดัดแปลงพันธุกรรม พ.ศ. 2551 – 2554 ขึ้นในรายงานกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนาพืชดัดแปลงพันธุกรรมเป็นไปอย่างมีทิศทาง ให้ได้เป้าหมายและผลลัพธ์ที่มีประโยชน์ต่อประเทศ คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีแห่งชาติ จึงได้เห็นชอบกับยุทธศาสตร์เสริมสร้างความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนาพืชดัดแปลงพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ (พ.ศ. 2551-2554) ที่เสนอโดยศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ โดยมีจุดเด่นของยุทธศาสตร์ คือ

³³ คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 16, น. 4.

³⁴ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย, “สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการและรับฟังความเห็นเรื่อง กรอบงานนโยบายด้านความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติวันที่ 25 ตุลาคม 2549 ณ ห้องแคทลียา โรงแรมรามารการ์เด็นส์ กรุงเทพมหานคร,” <<http://bch-thai.onep.go.th>> , (26 กุมภาพันธ์ 2551).

³⁵ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 24.

- เน้นการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจจากองค์ความรู้พื้นฐานระหว่างการพัฒนาพืชดัดแปลงพันธุกรรม โดยไม่ต้องรอจนการพัฒนาพืชดัดแปลงพันธุกรรมสำเร็จ

- ให้ความสำคัญเท่าเทียมกันทั้งการพัฒนาเทคโนโลยี การสร้างกลไกในการควบคุมความปลอดภัยทางชีวภาพ และการตัดสินใจบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี

ทั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลักปรากฏในกรอบที่ 1 ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนาพืชดัดแปลงพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ พ.ศ. 2551/2554

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว จะส่งผลให้ประเทศมีความพร้อมในการพัฒนาสินค้าเกษตรชนิดใหม่ๆ ที่มีความสำคัญ/ศักยภาพทางเศรษฐกิจ และไม่ตกอยู่ในฐานะประเทศผู้ซื้อเทคโนโลยีและผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ที่อู่ประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยดำเนินการพัฒนาบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ มีระบบกำกับและบริหารความปลอดภัยทางชีวภาพที่รัดกุม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของคนในชาติเป็นสำคัญ โดยทั้งนี้ ยุทธศาสตร์จะบรรลุผลสำเร็จต้องมีมาตรการและเงื่อนไขสนับสนุนที่สำคัญ คือ การมีนโยบายให้ทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพในระดับภาคสนาม และระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและทรัพยากรชีวภาพที่มีประสิทธิภาพ³⁶

กล่าวโดยสรุป สำหรับนโยบายเกี่ยวกับพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพนั้นประเทศไทยมีนโยบายให้การสนับสนุนการพัฒนาด้านเทคโนโลยีชีวภาพดังจะเห็นได้จากการตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ขึ้นมาหลายหน่วยงานโดยมีภารกิจหน้าที่วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2526 และมีการจัดทำแนวปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ เพื่อควบคุมการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 แต่สำหรับแนวทางปฏิบัติดังกล่าวก็ไม่ได้มีมาตรการบังคับและไม่มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง เป็นผลทำให้เกิดกรณีการหลุดรอดของมะละกอจีเอ็มโอซึ่งมีสาเหตุมาจากหน่วยงานของรัฐเอง

แม้แต่เดิมนโยบายเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจะมีลักษณะที่เข้มงวด ดังจะเห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2544 ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยุติการดำเนินการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมทุกชนิดในระดับไร่นา

³⁶ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 29, น. 96.

ในระหว่างที่มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ พ.ศ. ... ก็ตาม แต่ขณะนี้ ประเทศไทยได้ลดความเข้มงวดในการทดลองวิจัยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมลง โดยจะเห็นได้จาก มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2550 ที่อนุมัติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สามารถทำการทดลองสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในห้องทดลองของทางราชการได้ แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า จะต้องเสนอขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรีเป็นกรณี ๆ ไป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีชีวภาพนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม ในการทดลองวิจัยพัฒนาของภาคเอกชนนั้นยังคงห้ามการทดลองโดยเด็ดขาด

3. มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพตามพิธีสาร

3.1 มาตรการป้องกัน

3.1.1 มาตรการฉุกเฉิน

เนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอาจถือได้ว่าเป็นมลพิษอย่างหนึ่ง³⁷ เพราะเป็นสิ่งที่มีความเสี่ยงทางชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดจากการที่มนุษย์ทำขึ้นและมีความวิตกกังวลกันว่า อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือสุขอนามัยของมนุษย์ได้ ดังนั้นสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจึงอาจอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้ซึ่งหากการแพร่กระจายของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้นทำให้คุณภาพของสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง³⁸ และหากปล่อยไว้เช่นนั้น จะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรง

³⁷ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“มลพิษ” หมายความว่า ของเสีย วัตถุอันตราย และมลสารอื่น ๆ รวมทั้งกากตะกอน หรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ที่ถูกปล่อยทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือภาวะที่เป็นพิษภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้ และให้หมายความรวมถึง รังสีความร้อน แสง เสียง กลิ่น ความสั่นสะเทือน หรือเหตุรำคาญอื่น ๆ ที่เกิดหรือถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดมลพิษด้วย

³⁸ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

ต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพอนามัยของประชาชนได้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีอำนาจกำหนดมาตรการป้องกันและจัดทำแผนฉุกเฉินเพื่อป้องกันแก้ไข ระวัง หรือบรรเทาเหตุฉุกเฉินหรือเหตุภัยอันตรายจากภาวะมลพิษดังกล่าวไว้ล่วงหน้าได้³⁹

3.1.2 มาตรการประเมินความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง

เมื่อสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอาจถือเป็นมลพิษอย่างหนึ่ง ดังนั้น การดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จึงให้อำนาจแก่รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในการประกาศกำหนดให้การดำเนินการนั้น ๆ ไม่ว่าจะดำเนินการโดยส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อเสนอขอความเห็นชอบ ซึ่งหากเป็นการดำเนินการของส่วนราชการ หรือ รัฐวิสาหกิจหรือโครงการที่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจทำร่วมกับเอกชนซึ่งต้องเสนอขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีตามระเบียบปฏิบัติของทางราชการก่อนนั้น ต้องจัดทำรายงานการ

“ภาวะมลพิษ” หมายความว่า สภาวะที่สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงหรือปนเปื้อนโดยมลพิษซึ่งทำให้คุณภาพของสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง เช่น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษในดิน”

³⁹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มาตรา 9 “เมื่อมีเหตุฉุกเฉินหรือเหตุภัยอันตรายต่อสาธารณชนอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ หรือภาวะมลพิษที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ ซึ่งหากปล่อยไว้เช่นนั้นจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพอนามัยของประชาชน หรือก่อความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐเป็นอันมาก ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งตามที่เห็นสมควรให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือบุคคลใด รวมทั้งบุคคลซึ่งได้รับหรืออาจได้รับอันตรายหรือ ความเสียหายดังกล่าว กระทำหรือร่วมกันกระทำการใด ๆ อันจะมีผลเป็นการควบคุม ระวังหรือบรรเทาผลร้ายจากอันตรายและความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้อย่างทันที่ ทั้งนี้ ในกรณีที่ทราบว่ามีบุคคลใดเป็นผู้ก่อให้เกิดภาวะมลพิษดังกล่าว ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งบุคคลนั้นไม่ให้กระทำการใดอันจะมีผลเป็นการเพิ่มความรุนแรงแก่ภาวะมลพิษในระหว่างที่มีเหตุภัยอันตรายดังกล่าวด้วย”

มาตรา 10 “เพื่อเป็นการป้องกันแก้ไข ระวังหรือบรรเทาเหตุฉุกเฉิน หรือเหตุภัยอันตรายจากภาวะมลพิษตามมาตรา 9 ให้นายกรัฐมนตรีกำหนดมาตรการป้องกันและจัดทำแผนฉุกเฉินเพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไว้ล่วงหน้า”

วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ในระบะทำการศึกษาความเหมาะสมของโครงการเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อเสนอความเห็นประกอบพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ส่วนถ้าเป็นโครงการของภาคเอกชนซึ่งการดำเนินโครงการจะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการ ตามกฎหมายก่อนเริ่มการก่อสร้างหรือดำเนินการให้บุคคลผู้ขออนุญาตเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายนั้น และต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม⁴⁰

นอกจากนี้ สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีลักษณะก่อให้เกิดโรค หรือการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม หรือที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม อาจถือได้ว่าเป็นวัตถุอันตราย⁴¹ ที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้ หากมีการประกาศให้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นวัตถุอันตรายตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว และเมื่อมีการประกาศให้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นวัตถุอันตรายแล้วในการดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับวัตถุอันตราย ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การนำเข้า การส่งออก การขนส่ง หรือการครอบครองนั้น ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก และผู้มีไว้ในครอบครองนั้น ต้องใช้ความระมัดระวังในการดำเนินกิจกรรมอันเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งหากไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมของตน ผู้ดำเนินกิจกรรมย่อมต้องมีความรับผิดชอบ⁴²

⁴⁰ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ส่วนที่ 4 การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาตรา 46 ถึงมาตรา 51

⁴¹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“วัตถุอันตราย” หมายความว่า วัตถุดังต่อไปนี้

(5) วัตถุที่ทำให้เกิดโรค

(7) วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม

(10) วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม

⁴² พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

มาตรา 59 “ผู้ผลิตวัตถุอันตราย ต้องระมัดระวังในการจัดหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต การกำหนดวิธีการ และขั้นตอนที่วางใจได้ของ การผลิต การจัดให้มีภาชนะบรรจุที่มั่นคงแข็งแรง และ

สำหรับผลิตภัณฑ์จากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นสิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย ซึ่งถือเป็นสินค้า⁴³ ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 นั้น หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าที่เป็นผลผลิตมาจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมชนิดใด อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคอาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้ และถ้าผลจากการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และกรณีไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้โดยวิธีการกำหนดฉลาก คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคก็มีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้าชนิดนั้น และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจ

ปลอดภัยต่อการบริโภค การเคลื่อนย้าย และการขนส่ง การจัดให้มีฉลากที่แสดงสภาพอันตรายของสิ่งนั้นที่ชัดเจนเพียงพอ ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตนหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุอันตรายดังกล่าว

มาตรา 60 ผู้นำเข้าวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการเลือกหาผู้ผลิต การตรวจสอบคุณภาพของวัตถุอันตราย การตรวจสอบความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก การเลือกวิธีการขนส่งและผู้ขนส่ง ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตนหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุอันตรายดังกล่าว

มาตรา 61 ผู้ขนส่งต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่ใช้ในการขนส่งหรือยานพาหนะและอุปกรณ์ ความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลากความเหมาะสมของวิธีการขนส่ง ความถูกต้องของการจัดวางบนยานพาหนะ และความไว้วางใจได้ของลูกค้าหรือผู้จัดทำกรงานให้แก่ตนหรือร่วมกับตน

มาตรา 62 ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้ที่จัดหาวัตถุอันตรายนั้นให้แก่ตนความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก ความเหมาะสมของการเก็บรักษาและความไว้วางใจได้ของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตนหรืออาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุอันตรายดังกล่าว

มาตรา 63 ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง”

⁴³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย

เปลี่ยนแปลงสินค้านั้นภายใต้เงื่อนไขตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ แต่ถ้าในกรณีที่สินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หรือเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบการก็จะเก็บสินค้านั้นไว้เพื่อขายต่อไป คณะกรรมการก็มีอำนาจสั่งให้ทำลายสินค้านั้นก็ได้ และนอกจากนี้ในกรณีจำเป็นและเร่งด่วน ถ้าคณะกรรมการมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการก็มีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะได้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นแล้วเสียก่อน⁴⁴

3.2 มาตรการควบคุม

3.2.1 มาตรการควบคุมโดยวิธีการใช้ข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้า

เนื่องจากกระบวนการแจ้งล่วงหน้าตามพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพนั้น ให้ความสำคัญกับการเคลื่อนย้ายสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมข้ามเขตแดนในครั้งแรก⁴⁵ ดังนั้น ในการศึกษาถึงมาตรการควบคุมโดยใช้ข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้าของประเทศไทยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงขอศึกษาภายในขอบเขตของมาตรการในลักษณะของการกำหนดให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องทำการแจ้งการเคลื่อนย้ายสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมข้ามเขตแดน (การนำเข้าและการส่งออก) ต่อหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยแยกพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนซึ่งสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเหล่านั้น ดังต่อไปนี้

3.2.1.1 สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการนำไปปลดปล่อยโดยเจตนาสู่สิ่งแวดล้อม

มาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการนำไปปลดปล่อยโดยเจตนาสู่สิ่งแวดล้อมของประเทศไทยนั้น เป็นลักษณะของการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการประกาศกำหนดให้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามมิให้มีการส่งออกหรือการนำเข้าโดยเด็ดขาด หรือเป็นสิ่งที่ต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ในการส่งออกหรือนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมตามที่ได้มีการประกาศกำหนดนั้น

“ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ปู่ ประกอบ ประดิษฐ์ หรือแปรสภาพและหมายความรวมถึงการเปลี่ยนรูป การดัดแปลง การคัดเลือก หรือการแบ่งบรรจุ

⁴⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 36

⁴⁵ Article 7 Paragraph 1 and Paragraph 3, CARTAGENA PROTOCOL ON BIOSAFETY TO THE CONVENTION ON BIOLOGICAL DIVERSITY, 1999.

นอกจากนี้ ยังมีอำนาจกำหนดให้การนำเข้าหรือส่งออกนั้น ต้องมีหนังสือหรือเอกสารรับรองสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเหล่านั้นด้วยหรือไม่ก็ได้⁴⁶

การควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการนำไปปลดปล่อยโดยเจตนาสู่สิ่งแวดล้อมจะอยู่ภายในบังคับของกฎหมายฉบับใดนั้น ขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายฉบับดังกล่าว บังคับใช้กับสิ่งมีชีวิตประเภทใด ดังต่อไปนี้

(1) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจำพวกพืช

สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจำพวกพืชนั้น อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507⁴⁷ เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้นิยามคำว่า “พืช” หมายความว่าความถึง พันธุ์พืชทุกชนิดทั้งพืชบก พืชน้ำ และพืชประเภทอื่น รวมทั้งส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช เช่น ต้น ตา ตอ แขนง หน่อ กิ่ง ใบ ราก เหง้า หัว ดอก ผล เมล็ด เชื้อ และสปอร์ของเห็ด ไม่ว่าที่ยังทำพันธุ์ได้หรือตายแล้ว และให้หมายความรวมถึงตัวห้ำ ตัวเบียน ตัวไหม ไข่ไหม รังไหม ผีเสื้อ และจุลินทรีย์ด้วย⁴⁸ ดังนั้น พืชดัดแปลงพันธุกรรม” อยู่ในนิยาม “พืช” ตามที่พระราชบัญญัติกักพืชกำหนด ส่วนพันธุกรรมที่ใช้ในการตัดแต่ง หรือที่ได้รับการตัดแต่งก็อยู่ในนิยาม “เชื้อพันธุ์พืช”⁴⁹ และหาก

⁴⁶ ตามพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ การปลดปล่อยโดยเจตนาสู่สิ่งแวดล้อมนั้น ไม่รวมถึงสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้โดยตรงเป็นอาหารหรืออาหารสัตว์ หรือเพื่อการผลิต ตาม Article 7 paragraph 2 CARTAGENA PROTOCOL ON BIOSAFETY TO THE CONVENTION ON BIOLOGICAL DIVERSITY, 1999.

⁴⁷ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันศัตรูพืชร้ายแรงจากต่างประเทศมิให้แพร่ระบาดเข้ามาในประเทศ ,ป้องกันการระบาดของศัตรูพืชที่เกิดขึ้นในประเทศ และทำให้ประเทศไทยสามารถส่งออกพืชและผลผลิตพืชไปยังต่างประเทศได้ตามเงื่อนไขนำเข้าของประเทศปลายทาง คูใน กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, พระราชบัญญัติ 6 ฉบับ ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร, (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย,2547), น. 2.

⁴⁸ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 4

⁴⁹ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“เชื้อพันธุ์พืช” หมายถึง กลุ่มเซลล์ที่มีหน่วยพันธุกรรมหลากหลายซึ่งถ่ายทอดได้ ที่รวมตัวกันเป็นชิ้นส่วนของพืชที่ยังมีชีวิต และขยายพันธุ์ได้ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของเมล็ด เนื้อเยื่อ หรือ

เห็นว่าพืชดัดแปลงพันธุกรรมเป็นอันตรายต่อพืชชนิดอื่นแล้ว ก็อาจตีความให้พืชดัดแปลงพันธุกรรมเป็น “ศัตรูพืช”⁵⁰ พืชควบคุม⁵¹ และพืชควบคุมเฉพาะ⁵² ได้ และเมื่อเป็นศัตรูพืช พืชควบคุม หรือพืชควบคุมเฉพาะแล้ว เจ้าพนักงาน มีอำนาจประกาศกำหนดรายชื่อพืช ศัตรูพืช หรือพาหะ⁵³ ชนิดใดเป็นสิ่งต้องห้าม⁵⁴ หรือสิ่งกักกัก แล้วแต่กรณีเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน

ส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช และให้หมายความรวมถึงสารพันธุกรรม ซึ่งสามารถถ่ายทอดลักษณะที่สารพันธุกรรมนั้นควบคุมอยู่ได้ ทั้งนี้เฉพาะที่ใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพันธุ์พืช”

⁵⁰ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“ศัตรูพืช” หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นอันตรายแก่พืช เช่น เชื้อโรคพืช แมลง สัตว์ หรือพืชที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่พืช”

⁵¹ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“พืชควบคุม” หมายความว่า พืชที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นพืชควบคุม”

⁵² พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“พืชควบคุมเฉพาะ” หมายความว่า พืชที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นพืชที่ต้องมีการกำหนดมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบเชื้อจุลินทรีย์หรือสิ่งอื่นใดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้าก่อนส่งออกไปนอกราชอาณาจักร”

⁵³ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“พาหะ” หมายความว่า เครื่องปลูก ดิน ทราาย ภาชนะ หรือสิ่งอื่นที่ใช้ห่อหุ้มมาพร้อมกับพืช ปุ๋ยอินทรีย์ หรือสิ่งอื่นใดที่อาจเป็นสื่อนำศัตรูพืช”

⁵⁴ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“สิ่งต้องห้าม” หมายความว่า พืช ศัตรูพืชและพาหะที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นสิ่งต้องห้าม”

อันตรายที่อาจเกิดต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพของมนุษย์ได้⁵⁵ โดยอาจกำหนดเงื่อนไขในกรณีที่มีผู้เดินทางจากแหล่งที่มีศัตรูพืชชนิดใดชนิดหนึ่งระบาดอยู่ ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ถึงการเดินทางดังกล่าวด้วยก็ได้⁵⁶ ซึ่งผู้ที่ฝ่าฝืนไม่แจ้งการเดินทางจากแหล่งที่มีศัตรูพืชระบาดดังกล่าวจะต้องได้รับโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท⁵⁷ นอกจากนี้ เพื่อควบคุมการระบาดของ

พืชที่จะประกาศให้เป็นสิ่งต้องห้ามจะเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นพืชที่ทราบแน่ชัดว่ามีศัตรูพืชร้ายแรงในแหล่งที่ระบุไว้ ดู กรมวิชาการเกษตร, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 47, น. 3.

⁵⁵ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“สิ่งกักกัก” หมายความว่า พืช ศัตรูพืชและพาหะที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นสิ่งกักกัก”

พืชที่เป็นสิ่งกักกักเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจหรืออาจมีความสำคัญทางเศรษฐกิจในอนาคตกับทั้งเป็นพาหะหรือเป็นพืชอาศัยของศัตรูพืชที่ร้ายแรงของพืชเศรษฐกิจของประเทศ ดู กรมวิชาการเกษตร, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 47, น. 4.

⁵⁶ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507

มาตรา 6 “เมื่อมีกรณีจำเป็นจะต้องป้องกันศัตรูพืชชนิดใดมิให้ระบาดเข้ามาในราชอาณาจักร หรือเพื่อประโยชน์ในการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดต่อสิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพของมนุษย์ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดชื่อพืช ศัตรูพืช หรือพาหะเป็นสิ่งต้องห้ามหรือสิ่งกักกักตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี โดยประกาศนั้นจะระบุชื่อพืช ศัตรูพืช หรือพาหะชนิดใดหรือแหล่งกำเนิดของพืช ศัตรูพืช หรือพาหะดังกล่าว หรือจะกำหนดชื่อยกเว้นหรือเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้

ในการกำหนดเงื่อนไขเพื่อป้องกันศัตรูพืชชนิดใดโดยเฉพาะมิให้ระบาดเข้ามาในราชอาณาจักรนั้น รัฐมนตรีจะกำหนดให้ผู้เดินทางมาจากแหล่งที่มีศัตรูพืชชนิดนั้นกำลังระบาดอยู่ แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบที่อธิบดีกำหนดไว้ด้วยก็ได้

สิ่งต้องห้ามหรือสิ่งกักกักดังกล่าวในวรรคหนึ่ง เมื่อหมดความจำเป็นแล้วให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพิกถอนเสีย”

⁵⁷ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

ศัตรูพืช รัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยคำแนะนำของคณะกรรมการกักพืชมีอำนาจประกาศกำหนดชื่อเชื้อพันธุ์พืชที่จะควบคุมก็ได้⁵⁸

เมื่อมีการกำหนดพืชชนิดใดเป็นสิ่งที่ต้องห้าม สิ่งกักตุน หรือเชื้อพันธุ์พืชแล้ว ห้ามมิให้บุคคลใดนำเข้าหรือนำผ่าน⁵⁹ ซึ่งสิ่งต้องห้าม สิ่งกักตุน หรือเชื้อพันธุ์พืช เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี ซึ่งหากเป็นการนำเข้าหรือนำผ่านสิ่งต้องห้ามเพื่อการทดลองหรือวิจัยแล้ว ต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืช⁶⁰ กำกับมาด้วย และในกรณีที่ต้องห้ามนั้นเป็นศัตรูพืชหรือพาหะที่ไม่ใช่พืชต้องมีหนังสือรับรองสิ่งต้องห้ามของหน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศที่ส่งออกซึ่งสิ่งต้องห้ามนั้นกำกับมาด้วย

ส่วนกรณีการนำเข้า หรือนำผ่านสิ่งต้องห้ามสิ่งกักตุน หรือเชื้อพันธุ์พืช เพื่อการค้าหรือเพื่อกิจการอื่นตามที่อธิบดีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการนั้น จะต้องผ่านการ

มาตรา 20 ตริ “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 6 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

⁵⁸ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 6 ทวิ “เพื่อควบคุมและป้องกันการระบาดของศัตรูพืช ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดชื่อเชื้อพันธุ์พืชที่จะควบคุม”

⁵⁹ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือสั่งให้ส่งเข้ามาในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ

“นำผ่าน” หมายความว่า นำหรือส่งผ่านราชอาณาจักรไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนถ่ายยานพาหนะหรือไม่ก็ตาม”

⁶⁰ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“ใบรับรองสุขอนามัยพืช หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกโดยหน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศที่ส่งออกซึ่งพืช เชื้อพันธุ์พืช หรือพาหะเพื่อรับรองว่าพืช เชื้อพันธุ์พืช หรือพาหะที่ส่งออกปลอดจากศัตรูพืชตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า”

วิเคราะห์ความเสี่ยงศัตรูพืช⁶¹ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด โดยคำแนะนำของคณะกรรมการอีกด้วย⁶² ผู้ไม่ปฏิบัติหรือฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ ปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำและปรับ⁶³ ส่วนการนำเข้าหรือนำผ่านสิ่งกักกั หรือการนำเข้าหรือ

“ใบรับรองสุขอนามัยพืชสำหรับการส่งออก” หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกโดยหน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศที่ส่งออกซึ่งพืช เชื้อพันธุ์พืช หรือพาหะเพื่อรับรองว่าพืช เชื้อพันธุ์พืชหรือพาหะที่ได้นำเข้าหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร และถูกส่งต่อไปประเทศอื่นปลอดจากศัตรูพืชของประเทศไทยตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า”

⁶¹ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“การวิเคราะห์ความเสี่ยงศัตรูพืช” หมายความว่า กระบวนการประเมินหลักฐานด้านชีววิทยา หรือด้านวิทยาศาสตร์อื่น และด้านเศรษฐกิจเพื่อบ่งชี้ว่าศัตรูพืชชนิดใดควรจะต้องมีการควบคุม และระดับความเข้มงวดของมาตรการสุขอนามัยพืชที่จะนำมาใช้ในการควบคุมศัตรูพืชชนิดนั้น”

⁶² พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 8 “บุคคลใดนำเข้าหรือนำผ่านซึ่งสิ่งต้องห้ามต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี และต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

(1) การนำเข้าหรือนำผ่านเพื่อการทดลองหรือวิจัย ต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับมาด้วย หรือในกรณีการนำเข้าหรือนำผ่านสิ่งต้องห้ามซึ่งเป็นศัตรูพืชหรือพาหะที่ไม่ใช่พืชต้องมีหนังสือรับรองสิ่งต้องห้ามของหน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศที่ส่งออกซึ่งสิ่งต้องห้ามนั้นกำกับมาด้วย

(2) การนำเข้าหรือนำผ่านเพื่อการค้า หรือเพื่อกิจการอื่นตามที่อธิบดีประกาศกำหนด โดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จะต้องมิใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับมาด้วย และต้องผ่านการวิเคราะห์ความเสี่ยงศัตรูพืช และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

และดูประกาศกรมวิชาการเกษตรเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการนำเข้าหรือนำผ่านซึ่งสิ่งต้องห้าม สิ่งกักกั และสิ่งไม่ต้องห้าม พ.ศ. 2551

⁶³ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

ส่งออกเชื้อพันธุ์พืชนั้น ต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชมาด้วย และผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท⁶⁴

เมื่อมีการประกาศพืชชนิดใดเป็นพืชควบคุม⁶⁵ แล้วนั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ศัตรูพืชระบาดออกไป การส่งออกพืชควบคุมนั้น จะต้องมิใบรับรองสุขอนามัยพืชและใบรับรองปลอดศัตรูพืชกำกับไปด้วย⁶⁶ และเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ปลูกพืชเพื่อการส่งออกผู้นั้นอาจขอขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะปลูกพืชเพื่อการส่งออกต่อกรมวิชาการเกษตรก็ได้⁶⁷

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการควบคุมพืชที่จะส่งออกนอกราชอาณาจักร รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดให้พืชชนิดใดเป็นพืชควบคุมเฉพาะ⁶⁸ สำหรับตรวจสอบเชื้อจุลินทรีย์หรือสิ่งอื่นใดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพมนุษย์ เนื่องจากเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ตามข้อกำหนดของประเทศ

มาตรา 21 “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 8 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

⁶⁴ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 20 ตี “ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 6 ทวิ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

⁶⁵ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 4 อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 51.

⁶⁶ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 15 ทวิ “เพื่อประโยชน์ในการป้องกันมิให้ศัตรูพืชระบาดออกไป บุคคลใดประสงค์จะส่งออกพืชควบคุมตามวรรคหนึ่งต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับไปด้วย

บุคคลใดประสงค์จะส่งออกพืชควบคุมตามวรรคหนึ่ง จะต้องมิใบรับรองปลอดศัตรูพืชตามมาตรา 15 วรรคสอง กำกับไปด้วย”

⁶⁷ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 15 จัตวา “เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ปลูกพืชเพื่อการส่งออกบุคคลใดประสงค์จะขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการกำจัดศัตรูพืชในโรงเรือนปลูกพืชหรือแปลงปลูกพืชเพื่อการส่งออก ให้ยื่นคำขอเพื่อขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะปลูกพืชเพื่อการส่งออกต่อกรมวิชาการเกษตร”

⁶⁸ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 4, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 52.

ผู้นำเข้าไว้ด้วยก็ได้⁶⁹ และเมื่อประกาศให้พืชชนิดใดเป็นพืชควบคุมเฉพาะเพื่อการส่งออกแล้ว ผู้ที่ประสงค์จะส่งพืชควบคุมออกนอกราชอาณาจักรต้องมีใบรับรองสุขอนามัย⁷⁰ กำกับไปด้วย⁷¹

(2) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจำพวกสัตว์

การควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจำพวกสัตว์ที่เป็นสัตว์น้ำนั้น อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 โดยเฉพาะ เนื่องจากพระบัญญัติดังกล่าว เป็นกฎหมายที่คอยควบคุมสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำด้วย⁷² ซึ่งหากสัตว์น้ำชนิดใดชนิดหนึ่ง ไม่ว่าจะยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เป็นสัตว์ที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขอนามัยของ

⁶⁹ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 15 เบญจ “เพื่อประโยชน์ในการควบคุมพืชที่จะส่งออกไปนอกราชอาณาจักรให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้พืชใดเป็นพืชควบคุมเฉพาะ โดยจะกำหนดชื่อ ประเภท ชนิด หรือลักษณะของพืชเชื้อจุลินทรีย์ หรือสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้าไว้ด้วยก็ได้”

⁷⁰ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“ใบรับรองสุขอนามัย” หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกโดยหน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศที่ส่งออกพืชควบคุมเฉพาะเพื่อรับรองว่าพืชควบคุมเฉพาะที่ส่งออกปลอดจากเชื้อจุลินทรีย์หรือสิ่งอื่นใดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า”

⁷¹ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 15 ฉ วรรคหนึ่ง “บุคคลใดประสงค์จะส่งออกพืชควบคุมเฉพาะ ต้องมีใบรับรองสุขอนามัยกำกับไปด้วย และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบตามอัตราที่อธิบดีกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

⁷² พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

(1) “สัตว์น้ำ” หมายความว่า สัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำหรือมีวงจรชีวิตส่วนหนึ่งอยู่ในน้ำหรืออาศัยอยู่ในบริเวณที่น้ำท่วมถึง เช่น ปลา กุ้ง ปู แมงดาทะเล หอย เต่า กระ ตะพาบน้ำ จะเข้ รวมทั้งไข่ของสัตว์น้ำนั้น สัตว์น้ำจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม ปลิงทะเล ฟองน้ำ หินปะการัง กัลปังหา และสาหร่ายทะเล ทั้งนี้ รวมทั้งซากหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสัตว์น้ำเหล่านั้น และหมายความรวมถึงพันธุ์ไม้น้ำตามที่ได้มีพระราชกฤษฎีการะบุชื่อ

มนุษย์ และอาจทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคของสัตว์น้ำหลายชนิดซึ่งเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำมีชีวิตชนิดอื่น ๆ และอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคนั้น ก็สามารถออกพระราชกฤษฎีกาห้ามมิให้นำสัตว์น้ำชนิดนั้นเข้ามาในราชอาณาจักรได้⁷³ เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่⁷⁴

สำหรับการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจำพวกสัตว์นั้น หากเป็นสัตว์บกและสัตว์ปีก⁷⁵ จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ซึ่งกำหนดห้ามมิให้นำเข้าหรือส่งออกสัตว์หรือซากสัตว์ทุกชนิดที่อยู่ภายใต้ขอบเขตแห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากอธิบดี⁷⁶ และต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงว่า

(1 ทวิ) “ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ” หมายความว่า ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นโดยใช้สัตว์น้ำตามที่ได้มีพระราชกฤษฎีการะบุชื่อเป็นวัตถุติด

⁷³ เหตุผลท้ายพระราชกฤษฎีกาห้ามมิให้นำสัตว์น้ำบางชนิดเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2547

⁷⁴ พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490

มาตรา 54 “ห้ามมิให้นำสัตว์น้ำชนิดหนึ่งชนิดใดตามที่ระบุในพระราชกฤษฎีกาเข้ามาในราชอาณาจักร โดยมีได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่”

⁷⁵ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2490

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“สัตว์ หมายความว่า

(1) ช้าง ม้า โค กระบือ ลา ล่อ แพะ แกะ สุนัข แมว กระต่าย ลิง ชะนีและให้หมายความรวมถึงน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์ และเอ็มบริโอ (ตัวอ่อนของสัตว์ที่ยังไม่เจริญเติบโตจนถึงขั้นที่มีอวัยวะครบบริบูรณ์) ของสัตว์เหล่านี้ด้วย

(2) สัตว์ปีก จำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และให้หมายความรวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ด้วย และ

(3) สัตว์ชนิดอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“ซากสัตว์” หมายความว่า ร่างกายหรือส่วนของร่างกายสัตว์ที่ตายแล้ว และยังไม่ได้แปรสภาพเป็นอาหารสุก หรือสิ่งประดิษฐ์สำเร็จรูป และให้หมายความรวมถึงงา เขา และขนที่ได้ตัดออกจากสัตว์ขณะมีชีวิตและยังไม่ได้แปรสภาพเป็นสิ่งประดิษฐ์สำเร็จรูปด้วย”

⁷⁶ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2490

ด้วยการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2544⁷⁷ ซึ่งกำหนดให้ต้องมีการยื่นคำขออนุญาตต่อสัตวแพทย์ หรืออธิบดี หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายก่อนที่จะมีการนำเข้า นำออก หรือส่งผ่านสัตว์ หรือซากสัตว์นั้น⁷⁸ และจะต้องมีหนังสือรับรองสุขภาพสัตว์ หรือหนังสือรับรองสุขศาสตร์ซากสัตว์ซึ่งออกโดยสัตวแพทย์ของประเทศที่นำสัตว์หรือซากสัตว์นั้นมา

มาตรา 31 “ห้ามมิให้บุคคลใดนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร ซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย”

⁷⁷ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2490

มาตรา 32 “ผู้ใดนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร ซึ่งสัตว์ หรือซากสัตว์ต้องปฏิบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

⁷⁸ กฎกระทรวงว่าด้วยการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2544

ข้อ 3 “ผู้ใดประสงค์จะนำสัตว์หรือซากสัตว์เข้าในราชอาณาจักร ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ให้ยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท่าเข้านั้น เว้นแต่จะนำเข้าทางอื่นซึ่งมิใช่ท่าเข้าให้ยื่นคำขอต่ออธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย

(2) การยื่นคำขอ ให้ยื่นก่อนนำสัตว์หรือซากสัตว์เข้าในราชอาณาจักรไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน แต่ถ้าเป็นสัตว์หรือซากสัตว์ที่นำติดตัวเข้ามา จะยื่นคำขอขณะนำสัตว์หรือซากสัตว์นั้นเข้ามาก็ได้”

ข้อ 15 “ผู้ใดประสงค์จะนำสัตว์หรือซากสัตว์ออกนอกราชอาณาจักร ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ให้ยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท่าออก”

ข้อ 18 การนำสัตว์หรือซากสัตว์ผ่านราชอาณาจักร ให้ปฏิบัติตามความในหมวด 1 และหมวด 2 โดยอนุโลม”

แสดงในการขออนุญาตนำเข้าด้วย⁷⁹ และก่อนการส่งออกสัตว์หรือซากสัตว์นั้น ต้องให้สัตวแพทย์ตรวจโรคและทำลายเชื้อโรคเสียก่อน⁸⁰

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่สัตวแพทย์ประจำท่าเข้ามีความสงสัยโดยมีเหตุอันสมควรว่า สัตว์หรือซากสัตว์ที่นำเข้าอาจมีเชื้อโรคระบาด หรือมาจากฝูงสัตว์ที่เป็นโรคระบาด หรือไม่มีหนังสือรับรองสุขภาพสัตว์หรือหนังสือรับรองสุขศาสตร์ซากสัตว์ กำกับมาพร้อมกับสัตว์หรือซากสัตว์ที่นำเข้าหรือมีหนังสือรับรองสุขภาพสัตว์หรือหนังสือรับรองสุขศาสตร์ซากสัตว์แต่การรับรองนั้นไม่ครบถ้วนหรือไม่ตรงตามเงื่อนไขการนำเข้า (Requirement) ตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด ให้สัตวแพทย์ประจำท่าเข้ากักสัตว์นั้นไว้เพื่อพิสูจน์ได้เป็นเวลาไม่เกินหกสิบวัน หรือกักซากสัตว์นั้นไว้เพื่อพิสูจน์ได้เป็นเวลาไม่เกินสิบวัน⁸¹ นอกจากนี้แม้จะได้มีการอนุมัติให้นำสัตว์หรือซากสัตว์เข้าในราชอาณาจักรแล้วก็ตาม หากสัตวแพทย์ประจำท่าเข้าเห็นว่า ในขณะนั้นกำลังมีโรคระบาดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีโรคระบาดในท้องที่ที่จะมีการนำสัตว์หรือซากสัตว์นั้นเข้ามา สัตวแพทย์ก็สามารถเสนอต่ออธิบดีกรมปศุสัตว์เพื่อพิจารณาสั่งระงับการนำเข้าสัตว์หรือซากสัตว์นั้นได้⁸²

⁷⁹ กฎกระทรวงว่าด้วยการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2544

ข้อ 8 “ให้ผู้นำสัตว์หรือซากสัตว์เข้าในราชอาณาจักรแสดงหนังสือรับรองสุขภาพสัตว์หรือหนังสือรับรองสุขศาสตร์ซากสัตว์ ซึ่งออกโดยสัตวแพทย์ผู้มีอำนาจหน้าที่ของประเทศที่นำสัตว์หรือซากสัตว์นั้นมายื่นต่อสัตวแพทย์ประจำท่าเข้า”

⁸⁰ กฎกระทรวงว่าด้วยการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2544

ข้อ 15 (3) “ให้นำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังสถานกักกันสัตว์หรือที่พักซากสัตว์ของท่าออกหรือสถานกักกันสัตว์หรือที่พักซากสัตว์เพื่อการส่งออกที่กรมปศุสัตว์รับรอง หรือสถานกักกันสัตว์หรือที่พักซากสัตว์ที่สัตวแพทย์ประจำท่าออกกำหนด เพื่อให้สัตวแพทย์ประจำท่าออกตรวจโรคและทำลายเชื้อโรคหรือจัดการอย่างอื่นใดตามระเบียบของกรมปศุสัตว์ เว้นแต่ในกรณีของซากสัตว์ซึ่งมีหลักฐานแสดงว่าได้จัดการทำลายเชื้อโรคแล้ว”

⁸¹ กฎกระทรวงว่าด้วยการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2544 ข้อ 10

⁸² กฎกระทรวงว่าด้วยการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2544 ข้อ 14

(3) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจำพวกจุลินทรีย์

การควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจำพวกจุลินทรีย์ นั้น หากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นเชื้อจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรคในคน ปศุสัตว์ สัตว์พาหนะ หรือสัตว์อื่นได้นั้น จะอยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ. 2525⁸³ ซึ่งหากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเข้าลักษณะที่เป็นเชื้อโรคตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า ส่งออกซึ่งเชื้อโรคหรือพิษจากสัตว์ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี⁸⁴ โดยในการขออนุญาตนำเข้าและส่งออกนั้น ผู้ขออนุญาตต้องจัดให้มีการเก็บเชื้อโรคหรือพิษจากสัตว์ที่นำเข้าหรือส่งออก และต้องจัดทำบัญชีการนำเข้าเชื้อโรคและพิษสัตว์ ทั้งจัดให้มีผู้ควบคุมการนำเข้าเชื้อโรคหรือพิษจากสัตว์ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง⁸⁵ และเมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้ได้รับอนุญาตต้องจัดให้มีการควบคุมการนำเข้าหรือส่งออกเชื้อโรคหรือพิษจากสัตว์เพื่อมิให้มีการแพร่กระจาย⁸⁶

⁸³ พระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ. 2525

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“เชื้อโรค” หมายความว่า

- (1) เชื้อจุลินทรีย์
- (2) เชื้ออื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (3) ผลิตผลจาก (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ เฉพาะที่ทำให้เกิดโรคในคน ปศุสัตว์ สัตว์พาหนะ หรือสัตว์อื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

“พิษจากสัตว์” หมายความว่า พิษที่เกิดจากสัตว์ที่ทำให้เกิดโรคในคน ปศุสัตว์ สัตว์พาหนะ หรือสัตว์อื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง เช่น พิษจากงู พิษจากแมลง และพิษจากปลาปักเป้า

⁸⁴ พระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ. 2525 มาตรา 5

⁸⁵ กฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2529) ออกตามความในพระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ. 2525 และกฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2529) ออกตามความในพระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ. 2525

⁸⁶ พระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ. 2525 มาตรา 14

(4) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมทุกประเภท

การควบคุมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมภายใต้กฎหมายหลายฉบับนั้น ไม่ได้แยกเฉพาะลงไปว่า เป็นสิ่งมีชีวิตประเภทใด ดังนั้น จึงหมายถึงสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมทั้งที่เป็น พืช เป็นสัตว์ และเป็นจุลินทรีย์ ขึ้นอยู่กับว่า สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น เป็นไปพินัยของวัตถุที่กฎหมายฉบับนั้น ๆ ประสงค์จะคุ้มครองหรือไม่ ดังต่อไปนี้

(4.1) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นสินค้า

สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีการนำเข้าและส่งออกในราชอาณาจักรอย่างสินค้านั้น อาจอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522⁸⁷ ได้ หากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรี ประกาศกำหนดให้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นสินค้าที่ต้องห้ามในการส่งออกหรือในการนำเข้าโดยเด็ดขาด หรือกำหนดให้สินค้าใดเป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกหรือในการนำเข้า รวมทั้งกำหนดให้สินค้าใดที่ส่งออกหรือนำเข้าเป็นสินค้าที่ต้องมีหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า หนังสือรับรองคุณภาพสินค้า หรือหนังสือรับรองอื่นใดตามความตกลงหรือประเพณีทางการค้าระหว่างประเทศก็ได้ หากเป็นกรณีที่ต้องห้ามหรือสมควรเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สาธารณประโยชน์ การสาธารณสุข ความมั่นคงของประเทศ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์อื่นใดของรัฐ⁸⁷ และเมื่อได้มีประกาศกำหนดสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมชนิดใดเป็นสินค้าที่ต้องห้ามมิให้นำเข้าหรือส่งออกโดยเด็ดขาดแล้ว ก็ห้ามมิให้มีการ

⁸⁷ พระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522

มาตรา 5 “ในกรณีที่จำเป็นต้องห้ามหรือสมควรเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สาธารณประโยชน์ การสาธารณสุข ความมั่นคงของประเทศ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์อื่นใดของรัฐ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องหนึ่งเรื่องใดดังต่อไปนี้

(1) กำหนดสินค้าใดให้เป็นสินค้าที่ต้องห้ามในการส่งออกหรือในการนำเข้า

(2) กำหนดสินค้าใดให้เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกหรือในการนำเข้า

(5) กำหนดให้สินค้าใดที่ส่งออกหรือนำเข้าเป็นสินค้าที่ต้องมีหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า หนังสือรับรองคุณภาพสินค้า หรือหนังสือรับรองอื่นใดตามความตกลงหรือประเพณีทางการค้าระหว่างประเทศ

นำเข้าหรือส่งออกสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมชนิดนั้นโดยเด็ดขาด หรือเมื่อได้มีการประกาศกำหนดสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมชนิดใดเป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกหรือในการนำเข้าแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดส่งออกหรือนำเข้าซึ่งสินค้านั้น เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ หรือผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์มอบหมาย⁸⁸ และรัฐมนตรียังอาจกำหนดรายละเอียดของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่นำเข้าหรือส่งออก เช่น ประเภท ชนิด คุณภาพ มาตรฐาน จำนวน ปริมาตร ขนาด น้ำหนัก ราคา ชื่อที่ใช้ในทางการค้า ตราเครื่องหมายการค้า ถิ่นกำเนิด สำหรับสินค้าที่ส่งออกหรือนำเข้าตลอดจนกำหนดประเทศปลายทางที่ส่งไปหรือประเทศที่นำสินค้ามาได้อีกด้วย⁸⁹

(4.2) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นวัตถุอันตราย

สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีลักษณะวัตถุที่ก่อให้เกิดการโรค หรือการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม หรือที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อมได้นั้น อาจถือได้ว่าเป็นวัตถุอันตราย⁹⁰ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ซึ่งการควบคุมวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ได้แยกระดับของวัตถุอันตรายตามความจำเป็นในการควบคุมออกเป็น 4 ระดับ คือ

- วัตถุอันตรายที่การนำเข้าและการส่งออกต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

- วัตถุอันตรายที่การนำเข้าและการส่งออกต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดด้วย

- วัตถุอันตรายที่การนำเข้าและการส่งออกต้องได้รับใบอนุญาต และ

- วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการนำเข้าและการส่งออกโดยเด็ดขาด

โดยวัตถุอันตรายชนิดใดจะจัดเป็นวัตถุอันตรายที่ต้องมีการควบคุมในระดับใด หรือวัตถุอันตรายชนิดใดจะเป็นวัตถุอันตรายที่มีกระบวนการผลิตและลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตรายนั้น ให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

⁸⁸ พระราชบัญญัติการส่งออกไปนอกและนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 มาตรา 7

⁸⁹ พระราชบัญญัติการส่งออกไปนอกและนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 มาตรา 5 (3)

⁹⁰ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 41.

วัตถุอันตรายเป็นผู้ประกาศกำหนด ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ในการป้องกันและระงับอันตรายที่อาจมีแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม⁹¹

เมื่อได้มีการประกาศกำหนดระดับของวัตถุอันตรายดังกล่าวแล้ว เพื่อเป็นการควบคุมอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการวัตถุอันตราย มีอำนาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ในการนำเข้าและส่งออกวัตถุอันตรายได้ โดยต้องคำนึงถึงสนธิสัญญาและข้อผูกพันระหว่างประเทศประกอบการออกหลักเกณฑ์ด้วย⁹² และเมื่อมีการออกประกาศแล้ว ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกวัตถุอันตรายในระดับที่ 1

⁹¹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

มาตรา 18 “วัตถุอันตรายแบ่งออกตามความจำเป็นแก่การควบคุม ดังนี้

(1) วัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ได้แก่วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

(2) วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ได้แก่วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อนและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดด้วย

(3) วัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ได้แก่วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องได้รับใบอนุญาต

(4) วัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ได้แก่วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้าการส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง

เพื่อประโยชน์แก่การป้องกันและระงับอันตรายที่อาจมีแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาระบุนามหรือคุณสมบัติของวัตถุอันตราย ชนิดของวัตถุอันตราย กำหนดเวลาการใช้บังคับและหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตรายดังกล่าว

มาตรา 36 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดรายชื่อของวัตถุอันตรายที่กระบวนการผลิตและลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตรายเป็นที่ทราบกันแน่ชัดโดยทั่วไป”

⁹² พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

มาตรา 20 “ให้รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ถึงระดับที่ 3 นั้น ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวด้วย⁹³ ส่วนการนำเข้าและส่งออกวัตถุดิบทรายระดับที่ 2 และระดับที่ 3 นั้น กฎหมายกำหนดหน้าที่ของผู้นำเข้าและผู้ส่งออกที่จะต้องแจ้งหรือขออนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศกำหนดระดับวัตถุดิบทรายนั้นเพิ่มขึ้นมาอีกประการหนึ่งด้วย มิเช่นนั้นแล้ว ก็จะไม่อาจนำเข้าหรือส่งออกวัตถุดิบทรายนั้น ๆ ได้⁹⁴ แต่ถ้าวัตถุดิบทรายระดับ 2 และระดับที่ 3 นั้น เป็นวัตถุดิบทรายที่ไม่ได้มีการประกาศให้เป็น

(1) กำหนดองค์ประกอบ คุณสมบัติและสิ่งเจือปน ภาชนะบรรจุ วิธีตรวจและทดสอบ ภาชนะ ฉลาก การผลิต การนำเข้า การส่งออก การขาย การขนส่ง การเก็บรักษา การกำจัด การทำลาย การปฏิบัติกับภาชนะของวัตถุดิบทราย การให้แจ้งข้อเท็จจริง การให้ส่งตัวอย่างหรือการอื่นใดเกี่ยวกับวัตถุดิบทรายเพื่อควบคุม ป้องกัน บรรเทา หรือระงับอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงสนธิสัญญาและข้อผูกพันระหว่างประเทศประกอบด้วย”

⁹³ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

มาตรา 21 “ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุดิบทรายชนิดที่ 1 ต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามมาตรา 20 (1) (2) และ(3)

มาตรา 22 วรรคท้าย ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุดิบทรายชนิดที่ 2 ต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามมาตรา 20 (1) (2) และ(3) ด้วย

มาตรา 23 วรรคท้าย ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุดิบทรายชนิดที่ 3 ต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามมาตรา 20 (1) (2) และ(3) นั้นด้วย“

⁹⁴ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

มาตรา 22 “ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 36 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้าส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุดิบทรายชนิดที่ 2 เว้นแต่จะได้แจ้งความประสงค์จะดำเนินการดังกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน

เมื่อได้มีประกาศระบุวัตถุใดเป็นวัตถุดิบทรายชนิดที่ 2 ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครอง แจ้งการดำเนินการของตนที่กระทำอยู่ในขณะนั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายในเวลาที่กำหนดในประกาศดังกล่าว

มาตรา 23 ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 36 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้าส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุดิบทรายชนิดที่ 3 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

วัตถุอันตรายที่มีกระบวนการผลิตและลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตรายมาก่อนนั้น ก่อนที่จะทำผู้นำเข้าหรือส่งออกจะแจ้งหรือขออนุญาตนำเข้านั้น ผู้นำเข้าและผู้ส่งออก ต้องนำมาขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนและเมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนแล้วจึงจะผลิตหรือนำเข้า หรือจึงจะออกใบอนุญาตให้ผลิตหรือนำเข้าตามได้⁹⁵

3.2.1.2 สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้โดยตรงเป็นอาหาร อาหารสัตว์ หรือเพื่อการผลิต

มาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้โดยตรงเป็นอาหาร อาหารสัตว์ หรือเพื่อการผลิตของประเทศไทยนั้น ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการนำไปปลดปล่อยโดยเจตนาสู่สิ่งแวดล้อม คือเป็นการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการประกาศกำหนดให้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามมิให้มีการส่งออกหรือการนำเข้าโดยเด็ดขาด หรือเป็นสิ่งที่ต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ในการส่งออกหรือนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมตามที่ได้มีการประกาศกำหนดนั้นนอกจากนี้ ยังมีอำนาจกำหนดให้การนำเข้าหรือส่งออกนั้น ต้องมีหนังสือหรือเอกสารรับรองสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเหล่านั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยในกฎกระทรวงดังกล่าวให้กำหนดกรณีที่จะอนุญาตได้และกรณีที่จะอนุญาตไม่ได้ไว้ให้ชัดเจนเท่าที่จะกระทำได้ เว้นแต่กรณีจำเป็นที่ไม่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าและให้กำหนดระยะเวลาสำหรับการพิจารณาอนุญาตให้ชัดเจนด้วย”

⁹⁵ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

มาตรา 36 วรรคสอง “การผลิต หรือการนำเข้า ซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 หรือชนิดที่ 3 ที่อยู่นอกรายชื่อของประกาศตามวรรคหนึ่ง จะต้องนำมาขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนและเมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนแล้วจึงจะผลิตหรือนำเข้าตามมาตรา 22 หรือจึงจะออกใบอนุญาตให้ผลิตหรือนำเข้าตามมาตรา 23 ได้ ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบยกเว้นให้ไม่ต้องขึ้นทะเบียนอีกในกรณีมีผู้ได้ขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายอย่างเดียวกันนั้นไว้แล้วหรือในกรณีอื่นที่มีเหตุอันควร”

การควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้โดยตรงเป็นอาหาร อาหารสัตว์ หรือเพื่อการผลิตจะอยู่ภายในบังคับของกฎหมายฉบับใดนั้น ขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายฉบับดังกล่าว บังคับใช้กับสิ่งมีชีวิตประเภทใด ดังต่อไปนี้

(1) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่นำไปใช้เป็นอาหาร

การควบคุมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เป็นอาหารสำหรับมนุษย์บริโภคนั้น อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้นิยามคำว่า “อาหาร” ไว้ว่าหมายถึง “ของกินหรือเครื่องสำอางค์ชีวิต ได้แก่ วัตถุทุกชนิดที่คนกิน ดื่ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือในรูปลักษณะใด ๆ รวมถึงวัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร รวมถึงวัตถุเจือปนอาหาร สี และเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส”⁹⁶ จากนิยามดังกล่าวจึงครอบคลุมถึงสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เป็นอาหารด้วย ดังนั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสามารถประกาศกำหนดให้อาหารที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นอาหารควบคุมเฉพาะ⁹⁷ เพื่อควบคุมคุณภาพหรือมาตรฐาน และเมื่อประกาศกำหนดแล้ว การนำเข้าอาหารควบคุมเฉพาะเพื่อจำหน่ายต้องได้รับ

⁹⁶ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“อาหาร” หมายความว่า ของกินหรือเครื่องสำอางค์ชีวิต ได้แก่

(1) วัตถุทุกชนิดที่คนกิน ดื่ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือในรูปลักษณะใด ๆ แต่ไม่รวมถึง ยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น แล้วแต่กรณี

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร รวมถึงวัตถุเจือปนอาหาร สี และเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส”

⁹⁷ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“อาหารควบคุมเฉพาะ” หมายความว่า อาหารที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นอาหารที่อยู่ในความควบคุมคุณภาพหรือมาตรฐาน

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์แก่การควบคุมอาหาร ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(1) กำหนดอาหารควบคุมเฉพาะ

อนุญาต และต้องนำอาหารควบคุมเฉพาะนั้นมาขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหารเสียก่อน และเมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับอาหารแล้ว จึงจะนำเข้าได้⁹⁸

นอกจากนี้ ยังมีอำนาจประกาศกำหนดอาหารที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นอาหารที่ห้ามนำเข้าได้อีกด้วย⁹⁹ ซึ่งในปัจจุบัน ได้มีการประกาศให้อาหารที่มีการปนเปื้อนสารพันธุกรรมครายไนน์ซี (Cry 9C DNA Sequence) หรือโปรตีนที่สร้างมาจากสารพันธุกรรมนี้¹⁰⁰ ได้แก่ เมล็ดข้าวโพด (pop corn) ข้าวโพดฝักอ่อนทั้งชนิดแช่แข็ง และ/หรือบรรจุในภาชนะปิดสนิท ข้าวโพดชนิดแผ่น (taco shell) ข้าวเกรียบข้าวโพด (corn chips/corn snack) ข้าวโพดชนิดเกล็ด (corn flake) ผลิตภัณฑ์ข้าวโพดบางชนิด ได้แก่ คอร์นมีล (corn meal) แป้งข้าวโพดชนิดที่มีโปรตีนหรือที่เรียกว่า คอร์นฟลาวัวร์ (corn flour) และซูปข้าวโพด (cream style corn) และข้าวโพดทั้งฝักหรือข้าวโพดเมล็ดชนิดแช่แข็ง และ/หรือบรรจุในภาชนะปิดสนิท เป็นอาหารที่ห้ามมิให้มีการนำเข้า เนื่องจากไม่ผ่านการประเมินความปลอดภัยสำหรับเป็นอาหารคน มาใช้เป็นอาหารคน และมีการตรวจพบสารโปรตีนของจุลินทรีย์ที่ใช้ตัดแต่งพันธุกรรมข้าวโพดนั่นเอง¹⁰¹

นอกจากการประกาศกำหนดให้อาหารที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมชนิดใดเป็นอาหารที่ห้ามนำเข้าดังกล่าวแล้ว หากถือได้ว่าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เป็นสิ่งที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพ หรือเป็นสารหรือวัตถุเคมีที่เจือปนอยู่ในอาหารในอัตราที่อาจเป็นเหตุให้คุณภาพของอาหารนั้นลดลง หรือเป็นสัตว์ที่เป็นโรคอันอาจติดต่อถึงคนได้นั้น อาหารที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมก็อาจถือได้ว่าเป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ซึ่งต้องห้ามมิให้มีการ

⁹⁸ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 31

⁹⁹ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์แก่การควบคุมอาหาร ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(8) กำหนดอาหารที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย”

¹⁰⁰ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 215) พ.ศ. 2544 เรื่องการกำหนดอาหารที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย ข้อ 1 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดย ข้อ 1 แห่งประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 217) พ.ศ. 2544 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 215) พ.ศ. 2544

¹⁰¹ เหตุผลในการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 215) พ.ศ. 2544

นำเข้า¹⁰² และหากมีข้อมูลหรือหลักฐานที่แสดงได้ว่า อาหารที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นอาหารที่มีความไม่ปลอดภัยในการบริโภค หรือมีสรรพคุณไม่เป็นที่น่าเชื่อถือ หรือมีคุณค่าหรือคุณประโยชน์ต่อร่างกายในระดับที่ไม่เหมาะสม รัฐมนตรีอาจกำหนดห้ามมิให้มีการนำเข้าอาหารดังกล่าวได้อีกด้วย¹⁰³

เพื่อประโยชน์ในการควบคุมอาหารให้ปราศจากอันตรายแก่ผู้บริโภค หากปรากฏจากผลการตรวจพิสูจน์ว่าอาหารที่มีส่วนผสมจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นอาหารที่ไม่ควรแก่การบริโภค สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่มีอำนาจสั่งให้งดการนำเข้าอาหารชนิดนั้นได้¹⁰⁴

¹⁰² พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

มาตรา 25 “ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายซึ่งอาหารดังต่อไปนี้

(1) อาหารไม่บริสุทธิ์

มาตรา 26 อาหารที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นอาหารไม่บริสุทธิ์

(1) อาหารที่มีสิ่งที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจ็บป่วยด้วย

(2) อาหารที่มีสารหรือวัตถุเคมีเจ็บป่วยในอัตราที่อาจเป็นเหตุให้คุณภาพของอาหารนั้นลดลง เว้นแต่การเจ็บป่วยเป็นการจำเป็นต่อกรรมวิธีผลิต การผลิต และได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

(4) อาหารที่ผลิตจากสัตว์ที่เป็นโรคอันอาจติดต่อถึงคนได้”

¹⁰³ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

มาตรา 25 “ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายซึ่งอาหารดังต่อไปนี้

(4) อาหารอื่นที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 29 อาหารที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นอาหารตามมาตรา 25 (4)

(1) ไม่ปลอดภัยในการบริโภค หรือ

(2) มีสรรพคุณไม่เป็นที่น่าเชื่อถือ หรือ

(3) มีคุณค่าหรือคุณประโยชน์ต่อร่างกายในระดับที่ไม่เหมาะสม”

¹⁰⁴ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

มาตรา 30 “เพื่อประโยชน์แก่การควบคุมอาหารให้ถูกสุขลักษณะหรือให้ปราศจากอันตรายแก่ผู้บริโภค ให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่มีอำนาจ

(2) สั่งให้งดผลิต หรืองดนำเข้าซึ่งอาหารที่ผลิตโดยไม่ได้รับอนุญาต หรืออาหารที่ปรากฏจากผลการตรวจพิสูจน์ว่าเป็นอาหารที่ไม่ควรแก่การบริโภค”

(2) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่นำไปใช้เป็นอาหารสัตว์ และยาสำหรับสัตว์

(2.1) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่นำไปใช้เป็นอาหารสัตว์

การควบคุมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เป็นอาหารสำหรับสัตว์นั้น อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 เนื่องจาก สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้นมีความมุ่งหมายเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์¹⁰⁵ ดังนั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์จึงมีอำนาจประกาศกำหนดให้อาหารสัตว์ที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลง พันธุกรรมเป็นอาหารสัตว์ที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้นำเข้าเพื่อขายก็ได้¹⁰⁶ และเมื่อมีการ ประกาศกำหนดแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ชนิดนั้น ๆ เว้นแต่จะได้รับการ อนุญาต¹⁰⁷ โดยผู้ได้รับอนุญาตให้นำเข้าเพื่อขายต้องจัดให้มีใบรับรองของผู้ผลิตอาหารสัตว์ แสดง รายละเอียดการวิเคราะห์อาหารสัตว์ทุกครั้งก่อนนำเข้า¹⁰⁸

(2.2) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่นำไปใช้เป็นยาสำหรับสัตว์

การที่ผู้เขียนทำการวิเคราะห์ครอบคลุมไปถึงยาสำหรับสัตว์ด้วยนั้น แม้ในเนื้อหาของ พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพจะมีได้กล่าวถึงยาสำหรับสัตว์ก็ตาม แต่ ข้อยกเว้นการใช้บังคับของพิธีสารฯ นั้น มิให้ใช้บังคับกับเภสัชภัณฑ์สำหรับมนุษย์ซึ่งถูกระบุโดย

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“อาหารสัตว์” หมายความว่า วัตถุที่มุ่งหมายเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ที่รัฐมนตรี โดยคำแนะนำ ของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ประกาศเป็นอาหารสัตว์ในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจ ประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนด

(1) ชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของอาหารสัตว์

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจ ประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนด

(3) ชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของอาหารสัตว์ที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้นำเข้า เพื่อขาย

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 มาตรา 14

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 มาตรา 25 (2)

ความตกลง และองค์กระบวนานานาชาติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น มิได้รวมถึงเภสัชภัณฑ์สำหรับสัตว์ด้วย ดังนั้นยาสำหรับสัตว์ย่อมตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพิธีสารฯ¹⁰⁹

การควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนซึ่งสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เป็นยาสำหรับสัตว์นั้น อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 เพราะสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้นมีความมุ่งหมายเพื่อใช้ในการวินิจฉัย บำบัด บรรเทา รักษา หรือป้องกันโรค หรือความเจ็บป่วยของสัตว์ หรือเพื่อให้เกิดผลแก่สุขภาพ โครงสร้าง หรือการกระทำหน้าที่ใด ๆ ของร่างกายของสัตว์¹¹⁰ และเมื่อสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเกิดจากกระบวนการทางเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ ดังนั้นจึงอาจถือได้ว่า สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่นำมาใช้เป็นยาสำหรับสัตว์นั้น เป็นยาแผนปัจจุบันตามความหมายของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว¹¹¹ ดังนั้น

¹⁰⁹ Article 5, CARTAGENA PROTOCOL ON BIOSAFETY TO THE CONVENTION ON BIOLOGICAL DIVERSITY, 1999.

¹¹⁰ พระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“ยา” หมายความว่า

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการวินิจฉัย บำบัด บรรเทา รักษา หรือป้องกันโรค หรือความเจ็บป่วยของมนุษย์หรือสัตว์

(4) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับให้เกิดผลแก่สุขภาพ โครงสร้าง หรือการกระทำหน้าที่ใด ๆ ของร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์

วัตถุตาม (1) (2) หรือ (4) ไม่หมายความรวมถึง

(ก) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการเกษตรหรือการอุตสาหกรรมตามที่รัฐมนตรีประกาศ

(ข) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นอาหารสำหรับมนุษย์ เครื่องกีฬา เครื่องมือเครื่องใช้ในการส่งเสริมสุขภาพ เครื่องสำอาง หรือเครื่องมือและส่วนประกอบของเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบโรคศิลปะหรือวิชาชีพเวชกรรม

(ค) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในห้องวิทยาศาสตร์สำหรับการวิจัยการวิเคราะห์หรือการชันสูตรโรคซึ่งมิได้กระทำโดยตรงต่อร่างกายของมนุษย์”

¹¹¹ พระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

นอกจากจะเป็นการนำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรโดยกระทรวง ทบวง กรม ในหน้าที่ป้องกันหรือบำบัดโรค สภากาชาดไทย และองค์การเภสัชกรรมแล้ว¹¹² ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้ายาแผนปัจจุบันเข้ามาในราชอาณาจักรเว้นแต่จะได้รับอนุญาต¹¹³ และเมื่อได้รับอนุญาตแล้วผู้ได้รับอนุญาตจะต้องจัดให้มีเภสัชกรชั้นหนึ่ง¹¹⁴ คอยทำหน้าที่ควบคุมการนำเข้ายาแผนปัจจุบัน ณ สถานที่นำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรตลอดเวลาที่เปิดทำการ¹¹⁵ และในเวลานำเข้าต้องจัดให้มีใบรับรองของผู้ผลิตแสดงรายละเอียดการวิเคราะห์ยาที่นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยต้องเก็บรักษาใบรับรองนั้นไว้ต่อไปภายหลังจากที่นำเข้าเป็นระยะเวลา 5 ปี¹¹⁶ แล้วนอกจากนี้ ยาแผนปัจจุบันที่นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรต้องผ่านการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ด่านนำเข้าเสมอ¹¹⁷

(3) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่นำไปใช้ในกระบวนการผลิต

สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้ในกระบวนการผลิตนั้น อาจถือได้ว่าเป็นสินค้า และวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าว มุ่งใช้บังคับกับการนำเข้า ส่งออก สินค้าและวัตถุอันตรายทุก

“ยาแผนปัจจุบัน” หมายความว่า ยาที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมการประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบัน หรือการบำบัดโรคสัตว์”

¹¹² พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510

มาตรา 13 “บทบัญญัติมาตรา 12 ไม่ใช้บังคับแก่

(5) การนำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรโดยกระทรวง ทบวง กรม ในหน้าที่ป้องกันหรือบำบัดโรค สภากาชาดไทย และองค์การเภสัชกรรม”

¹¹³ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 12

¹¹⁴ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

เภสัชกรชั้นหนึ่ง” หมายความว่า ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาเภสัชกรรม

¹¹⁵ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 25

¹¹⁶ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 27 (2)

¹¹⁷ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 27 ทวิ

ประเภท ทั้งที่นำเข้าและส่งออกเพื่อปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม หรือเพื่อใช้ในกระบวนการผลิตด้วย ซึ่งผู้เขียนได้ทำการศึกษาไว้แล้วในการศึกษามาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดน สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้ในการปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม¹¹⁸

3.2.2 มาตราการควบคุมโดยการใช้เอกสารข้อมูลกำกับ

การควบคุมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เป็นอาหาร อาหารสัตว์ หรือเพื่อการผลิต โดยการใช้เอกสารข้อมูลกำกับของประเทศไทยนั้น เป็นการควบคุมในลักษณะที่ให้รัฐเป็นผู้มีอำนาจออกประกาศกำหนดให้อาหาร อาหารสัตว์ ยาสำหรับสัตว์ หรือสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่นำไปใช้ในการผลิตนั้น ๆ ต้องจัดทำฉลากกำกับสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น เพื่อประโยชน์ในการควบคุม

ในการศึกษาถึงมาตรการควบคุมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยการใช้เอกสารข้อมูลกำกับของประเทศไทยนั้น ผู้เขียนจะทำการศึกษามาตรการควบคุมกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในลักษณะต่าง ๆ เช่น การผลิต การจำหน่าย การนำเข้า การส่งออก การศึกษาวิจัยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น ๆ โดยศึกษาแยกไปตามวัตถุประสงค์ในการนำสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมมาใช้ ดังต่อไปนี้

3.2.2.1 การควบคุมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เป็นอาหาร

การควบคุมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เป็นอาหารโดยการใช้เอกสารข้อมูลกำกับของประเทศไทยนั้น อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522¹¹⁹ ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขอาจประกาศกำหนดให้อาหารที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่ผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือที่จะจำหน่าย ซึ่งต้องมีฉลาก ข้อความในฉลาก เงื่อนไขและวิธีการแสดงฉลาก ตลอดจน

¹¹⁸ ดู บทที่ 4 หัวข้อที่ 3.2.1 มาตราการควบคุม หัวข้อย่อยที่ 3.2.1.1 สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการนำไปปลดปล่อยโดยเจตนาสู่สิ่งแวดล้อม ข้อย่อยที่ (4.1) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นสินค้า และข้อย่อยที่ (4.2) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นวัตถุอันตราย หน้า 119 – 123.

¹¹⁹ การที่สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมซึ่งมีเจตนานำไปใช้เป็นอาหารอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เนื่องจาก อาหารที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมก็จัดเป็นอาหารตามความหมายของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ทั้งนี้ดูรายละเอียดในเชิงอรรถที่ 96.

หลักเกณฑ์และวิธีการโฆษณาในฉลาก¹²⁰ได้ โดยได้มีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือ พันธุวิศวกรรมประกาศให้ถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง ข้าวโพดและผลิตภัณฑ์จาก ข้าวโพดที่ได้จากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรมเป็นอาหารที่ต้องมีฉลาก¹²¹ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.อาหารที่เป็นถั่วเหลือง และผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง ข้าวโพด และผลิตภัณฑ์จาก ข้าวโพดดังกล่าวนั้น ให้เป็นไปตามรายชื่อในบัญชีแนบท้ายประกาศ โดยหมายเหตุเฉพาะที่มีสาร พันธุกรรม (DNA) หรือโปรตีนที่เป็นผลมาจากการดัดแปรพันธุกรรมนั้นอยู่ตั้งแต่ร้อยละ 5 ของ แต่ละส่วนประกอบที่เป็นส่วนประกอบหลัก 3 อันดับแรก และแต่ละส่วนประกอบดังกล่าวนี้มี ปริมาณตั้งแต่ร้อยละ 5 ของน้ำหนักผลิตภัณฑ์¹²²

2. การแสดงฉลากนอกเหนือจากการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่า ด้วยเรื่องอาหารนั้น ๆ และประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลาก ลงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2543 ยกเว้นการปฏิบัติตามข้อ 3(1) และ (5) ของประกาศดังกล่าว แล้ว ให้แสดงข้อความว่า “ดัดแปรพันธุกรรม” ประกอบชื่ออาหารที่เป็นถั่วเหลือง และผลิตภัณฑ์ จากถั่วเหลือง ข้าวโพด และผลิตภัณฑ์จากข้าวโพดที่มีส่วนประกอบสำคัญเพียงชนิดเดียว เช่น ข้อความว่า “ข้าวโพด ดัดแปรพันธุกรรม” หรือ “เต้าหู้แช่แข็งผลิตจากถั่วเหลืองดัดแปร พันธุกรรม”¹²³ และให้มีการแสดงข้อความว่า “ดัดแปรพันธุกรรม” ในส่วนประกอบหลัก 3 อันดับ แรกที่ใช้อาหารที่เป็นถั่วเหลือง และผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง ข้าวโพด และผลิตภัณฑ์จากข้าวโพด ไร่ทำยา หรือได้ชื่อส่วนประกอบนั้น ๆ ตามแต่กรณี เช่น ข้อความว่า “แป้งข้าวโพดดัดแปร

¹²⁰ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 6 (10)

¹²¹ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลาก อาหารที่ได้จากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม ข้อ 1

¹²² ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลาก อาหารที่ได้จากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม ข้อ 2

¹²³ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลาก อาหารที่ได้จากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม ข้อ 3.2 (ก)

พันธุ์กรรม” โดยการแสดงข้อความต่าง ๆ นั้นต้องแสดงด้วยตัวอักษรที่อ่านได้ชัดเจน มีขนาดสัมพันธ์กับขนาดของพื้นที่ฉลาก¹²⁴

3. ข้อบังคับเกี่ยวกับเรื่องฉลากนั้นไม่ใช้บังคับกับ “ผู้ผลิตรายย่อย” ซึ่งหมายถึง ผู้ผลิตขนาดเล็กที่จำหน่ายแก่ผู้บริโภคโดยตรงในวงแคบ และผู้ผลิตสามารถให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคได้โดยตรงด้วย¹²⁵

4. เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดเกี่ยวกับการแสดงฉลากอาหารตามประกาศนี้ ได้มีการกำหนดห้ามใช้ข้อความว่า “ปลอดอาหารดัดแปรพันธุกรรม” หรือ “ไม่ใช่อาหารดัดแปรพันธุกรรม” หรือ “ไม่มีส่วนประกอบของอาหารดัดแปรพันธุกรรม” หรือ “มีการคัดหรือแยกส่วนประกอบที่มีการดัดแปรพันธุกรรมออก” หรือข้อความอื่นในทำนองเดียวกัน¹²⁶

นอกจากนี้อาหารที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น ยังอาจจัดได้ว่าเป็นสินค้า¹²⁷ ตามความหมายของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก¹²⁸ ในการกำหนดให้อาหารที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากได้ หากปรากฏว่าเป็นว่าเป็นสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ ร่างกาย หรือจิตใจ อันเนื่องมาจากการใช้สินค้าหรือโดยสภาพของสินค้านั้น¹²⁹

¹²⁴ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม ข้อ 3.2 (ข)

¹²⁵ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม ข้อ 4

¹²⁶ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม ข้อ 5

¹²⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย

¹²⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

มาตรา 14 ให้มีคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง ดังต่อไปนี้

(2) คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก

¹²⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 30 วรรคสาม

และเมื่อเป็นสินค้าควบคุมฉลากแล้ว จะต้องจัดให้มีฉลากกำกับสินค้านั้น โดยฉลากดังกล่าว ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริงและไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า
2. ต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้
 - (ก) ชื่อหรือเครื่องหมายการค้าของผู้ผลิตหรือของผู้นำเข้าเพื่อขายแล้วแต่กรณี
 - (ข) สถานที่ผลิตหรือสถานที่ประกอบธุรกิจนำเข้า แล้วแต่กรณี
 - (ค) ระบุข้อความที่แสดงให้เห็นได้ว่าสินค้านั้นคืออะไร ในกรณีที่สินค้านำเข้าให้ระบุชื่อประเทศที่ผลิตด้วย

3 ต้องระบุข้อความอันจำเป็น ได้แก่ ราคา ปริมาณ วิธีใช้ ข้อแนะนำ คำเตือน วัน เดือน ปีที่หมดอายุในกรณีเป็นสินค้าที่หมดอายุได้ หรือกรณีอื่น เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนด

โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือผู้ส่งหรือผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายซึ่งสินค้าที่ควบคุมฉลาก แล้วแต่กรณี ที่ต้องจัดให้ฉลากที่มีรายละเอียดดังกล่าวก่อนนำออกขาย¹³⁰ ซึ่งหากคณะกรรมการว่าด้วยฉลากเห็นว่าฉลากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ก็มีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเลิกใช้ฉลากดังกล่าวหรือดำเนินการแก้ไขฉลากนั้นให้ถูกต้อง¹³¹ หรือหากผู้ประกอบธุรกิจรายใดสงสัยว่าฉลากของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ผู้ประกอบธุรกิจผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยฉลากพิจารณาให้ความเห็นในฉลากนั้นก่อนก็ได้¹³²

อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดข้อความของฉลากนั้น ต้องไม่เป็นการบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องเปิดเผยความลับทางการผลิต เว้นแต่ข้อความดังกล่าวจะเป็นสิ่งจำเป็นที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้บริโภค¹³³

¹³⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 31

¹³¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 33

¹³² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 34

¹³³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 32

3.2.2.2 การควบคุมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เป็นอาหารสัตว์ และยาสำหรับสัตว์

(1) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่นำไปใช้เป็นอาหารสัตว์

สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เป็นอาหารสัตว์อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525¹³⁴ ซึ่งกำหนดให้ผู้รับอนุญาตผลิตอาหารสัตว์เพื่อขาย หรือนำเข้าอาหารสัตว์เพื่อขายต้องจัดให้มีฉลากขนาดพอสมควรปิดหรือติดไว้ที่ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ให้เห็นได้ชัดเจน ข้อความในฉลากต้องเป็นภาษาไทยหรือจะมีภาษาต่างประเทศที่มีข้อความอย่างเดียวกันกำกับไว้ด้วยก็ได้ และอย่างน้อยต้องมีข้อความดังต่อไปนี้¹³⁵

(ก) ชื่ออาหารสัตว์ทางการค้า

(ข) เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายอื่นใดซึ่งแสดงที่ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์และเลขทะเบียนอาหารสัตว์ตามใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์

(ค) ชื่อผู้ผลิตและสถานที่ผลิต

(ง) น้ำหนักสุทธิตามระบบเมตริกของอาหารสัตว์ที่บรรจุในภาชนะบรรจุนั้น

(จ) ชื่อของวัตถุดิบที่สำคัญซึ่งใช้เป็นส่วนผสม

(ฉ) คุณภาพของอาหารสัตว์ทางเคมีโดยเฉพาะโปรตีนตามที่ขึ้นทะเบียนแล้ว

(ช) วัน เดือน ปี ที่ผลิตอาหารสัตว์ และวัน เดือน ปี ที่อาหารสัตว์ล่วงอายุ

(ซ) วิธีใช้ ในกรณีที่ เป็นหัวอาหารสัตว์ หรือวัตถุดิบในอาหารสัตว์

สำหรับผู้ได้รับอนุญาตให้ขายอาหารสัตว์นั้น จะต้องรักษาฉลากที่ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ตามที่ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าจัดทำไว้ให้คงอยู่โดยครบถ้วนและชัดเจนด้วย¹³⁶

¹³⁴ การที่สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมซึ่งมีเจตนานำไปใช้เป็นอาหารสัตว์อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 เนื่องจากเป็นวัตถุที่มุ่งหมายเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้ดูรายละเอียดในเชิงอรรถที่ 106.

¹³⁵ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 มาตรา 23 (3) และ มาตรา 25 (3)

¹³⁶ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 มาตรา 26 (3)

(2) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่นำไปใช้เป็นยาสำหรับสัตว์

สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เป็นยาสำหรับสัตว์อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510¹³⁷ ซึ่งกำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตผลิต ขาย ขยายส่ง และนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งยาแผนปัจจุบัน¹³⁸ ต้องจัดให้มีฉลากตามที่ขึ้นทะเบียนตำรับยานี้ไว้ที่ภาชนะหีบห่อบรรจุยาที่สร้างขึ้น และในฉลากต้องแสดง

(ก) ชื่อยา

(ข) เลขที่หรือรหัสใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับยา

(ค) ปริมาณของยาที่บรรจุ

(ง) ชื่อและปริมาณหรือความแรงของสารออกฤทธิ์อันเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของยา ซึ่งจะต้องตรงตามที่ขึ้นทะเบียนตำรับยา

(จ) เลขที่หรืออักษรแสดงครั้งที่ผลิตหรือวิเคราะห์ยา

(ฉ) ชื่อผู้ผลิตยาและจังหวัดที่ตั้งสถานที่ผลิตยา หรือชื่อเมืองและประเทศที่ตั้งสถานที่ผลิตยาแทนชื่อจังหวัด และให้ระบุชื่อของผู้นำเข้าหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรและจังหวัดที่ตั้งสถานที่นำเข้าหรือส่งยาไว้ด้วยในกรณีที่เป็นการนำเข้าหรือส่งยาแผนปัจจุบันเข้ามาในราชอาณาจักรแทนชื่อจังหวัด¹³⁹

(ช) วัน เดือน ปี ที่ผลิตยา

(ซ) คำว่า “ยาอันตราย” “ยาควบคุมพิเศษ” “ยาใช้ภายนอก” หรือ “ยาใช้เฉพาะที่” แล้วแต่กรณี ด้วยอักษรสีแดงเห็นได้ชัดในกรณีเป็นยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ ยาใช้ภายนอก หรือยาใช้เฉพาะที่

(ณ) คำว่า “ยาสามัญประจำบ้าน” ในกรณีที่เป็นยาสามัญประจำบ้าน

(ญ) คำว่า “ยาสำหรับสัตว์” ในกรณีที่เป็นยาสำหรับสัตว์

¹³⁷ การที่สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมซึ่งมีเจตนานำไปใช้เป็นยาสำหรับสัตว์อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 เนื่องจากเป็นวัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการวินิจฉัย บำบัด บรรเทา รักษา หรือป้องกันโรค หรือความเจ็บป่วยหรือสัตว์ ทั้งนี้ดูรายละเอียดในเชิงอรรถที่ 112 และ 113.

¹³⁸ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 25 (3) มาตรา 26 (5) มาตรา 26 วรรคท้าย มาตรา 26 ทวิ มาตรา 27 (2)

¹³⁹ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 27 (2) และ (3)

(ฎ) คำว่า “ยาสิ้นอายุ” และแสดงวัน เดือน ปี ที่ยาสิ้นอายุ สำหรับยาที่ต้องแจ้งกำหนดสิ้นอายุไว้ในฉลาก หรืออายุของการใช้งานยาบางชนิด

โดยในกรณีที่เป็นยาที่ผลิตเพื่อส่งออกนอกราชอาณาจักร ข้อความในฉลากต้องระบุชื่อประเทศไทยด้วย¹⁴⁰

ผู้ได้รับอนุญาตให้ผลิตยา หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ส่งหรือนำยาสำหรับสัตว์เข้ามาในราชอาณาจักรต้องใช้ฉลากและเอกสารกำกับยาตามที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับยาไว้ และข้อความในฉลากและเอกสารกำกับยาต้องอ่านได้ชัดเจน และถ้าเอกสารกำกับยาเป็นภาษาต่างประเทศต้องมีคำแปลเป็นภาษาไทยด้วย¹⁴¹ ทั้งยังต้องจัดให้มีคำเตือนการใช้ยาไว้ในฉลากและที่เอกสารกำกับยาบางชนิดที่ต้องแจ้งคำเตือนการใช้ยาไว้ในฉลากและที่เอกสารกำกับยา และในกรณีที่ฉลากมีเอกสารกำกับยาอยู่ด้วย คำเตือนในการใช้ยาจะแสดงไว้ที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของฉลากหรือของเอกสารกำกับยาก็ได้¹⁴² นอกจากนี้ ผู้ได้รับอนุญาตให้ขายยาสำหรับสัตว์ต้องจัดให้ฉลากที่ภาชนะและหีบห่อบรรจุยามีลักษณะและรายละเอียดครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ก่อนการนำยาออกจำหน่าย¹⁴³

3.2.2.3 การควบคุมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เพื่อการผลิต

การควบคุมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนานำไปใช้เพื่อการผลิตโดยการใช้เอกสารข้อมูลกำกับนั้น อาจอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายได้ หากถือได้ว่าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เป็นสิ่งมีชีวิตที่ทำให้เกิดโรค หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม หรือเป็นวัตถุที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม¹⁴⁴ ซึ่งรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบโดยความเห็นของคณะกรรมการวัตถุอันตรายมีอำนาจกำหนดให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าซึ่งวัตถุอันตรายต้องจัดให้มีฉลากกำกับวัตถุอันตราย รวมทั้งหลักเกณฑ์ รายละเอียดของฉลากนั้นก็ได้ เพื่อเป็นการควบคุม ป้องกัน บรรเทา หรือระงับอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคล สัตว์ พืช

¹⁴⁰ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 25 วรรคสาม

¹⁴¹ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 25 (4) และมาตรา 27 (4)

¹⁴² พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 25 (5) และมาตรา 27 (5)

¹⁴³ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 27 (3)

¹⁴⁴ การที่สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม อาจถือได้ว่าเป็นวัตถุอันตรายตามนิยามในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ทั้งนี้ดูรายละเอียดในเชิงอรรถที่ 44.

ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม¹⁴⁵ และเมื่อประกาศกำหนดแล้ว หากคณะกรรมการวัตถุอันตรายเห็นว่า ฉลากใดไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเลิกใช้ฉลากดังกล่าว หรือดำเนินการแก้ไขฉลากนั้นให้ถูกต้องได้¹⁴⁶

3.2.3 มาตรการควบคุมในกรณีอื่น ๆ

มาตรการควบคุมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในกรณีอื่น ๆ นี้ มุ่งหมายทำการศึกษถึงการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับของการใช้ข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้าภายใต้พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพที่ได้ทำการศึกษาไปแล้วในหัวข้อมาตรการควบคุมโดยวิธีการใช้ข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้า¹⁴⁷

3.2.3.1 มาตรการควบคุมกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

มาตรการควบคุมกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมของประเทศไทยนั้น เป็นลักษณะของการกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ครอบครอง หรือจำหน่ายสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เว้นแต่จะได้รับอนุญาต ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาไว้แล้วในการศึกษาถึงมาตรการควบคุมโดยวิธีใช้ข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้า โดยการควบคุมการใช้ การครอบครอง การจำหน่ายสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

(1) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นวัตถุอันตราย

เมื่อสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมถือได้ว่าเป็นวัตถุอันตรายอย่างหนึ่ง เพราะเป็นสิ่งที่มีโอกาสก่อให้เกิดอันตรายแก่มนุษย์และสิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้นมาตรการในการควบคุมกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมย่อมอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 นั้น¹⁴⁸ ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดผลิตหรือมีไว้ในความครอบครองวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 โดยเด็ดขาด และห้ามมิให้มีการผลิตหรือครอบครองวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนการผลิตหรือจำหน่ายวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 นั้น จะต้องมีการแจ้งความประสงค์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน สำหรับการผลิตหรือครอบครองวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 นั้น ผู้

¹⁴⁵ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 20 (1), อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 92.

¹⁴⁶ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 50

¹⁴⁷ ควบที่ 4 หัวข้อย่อยที่ 3.2.1 มาตรการควบคุมโดยวิธีการใช้ข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้า หน้า 107 – 130.

¹⁴⁸ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 4, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43.

ดำเนินกิจกรรมต้องทำตามประกาศที่รัฐมนตรีกำหนด¹⁴⁹ โดยอาจกำหนดให้มีการจัดทำลากกำกับวัตถุอันตรายด้วยหรือไม่ก็ได้¹⁵⁰

(2) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นมลพิษ

เมื่อสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมถือเป็นมลพิษอย่างหนึ่ง เพราะเป็นมลสารอื่น ๆ ที่ถูกปล่อยทิ้งจากแหล่งกำเนิด หรือที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือภาวะที่เป็นพิษภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้ ดังนั้น การเก็บ การรักษา การรวบรวม การจำกัด การบำบัด และการกำจัดสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นมลพิษนั้น ต้องกระทำโดยวิธีการที่เหมาะสม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ด้วย แต่ทั้งนี้ ต้องเป็นกรณีที่คณะกรรมการควบคุมมลพิษได้ออกกฎกระทรวงประกาศกำหนดให้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอยู่ในความควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเสียก่อน¹⁵¹

(3) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นอาหาร

มาตรการควบคุมกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นอาหาร¹⁵² นั้น ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีในการประกาศกำหนดให้อาหารที่ได้จาก

¹⁴⁹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 21 ถึง มาตรา 23

¹⁵⁰ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 20 (1)

¹⁵¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มาตรา 79 “ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดชนิดและประเภทของของเสียอันตรายที่เกิดจากการผลิต การใช้สารเคมี หรือวัตถุอันตรายในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การสาธารณสุขและกิจการอย่างอื่นให้อยู่ในความควบคุม ในการนี้ให้กำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการ และวิธีการเพื่อควบคุมการเก็บ รวบรวม การรักษาความปลอดภัยการขนส่ง เคลื่อนย้าย การนำเข้ามาในราชอาณาจักร การส่งออกนอกราชอาณาจักร และการจัดการ บำบัด และกำจัดของเสียอันตรายดังกล่าวด้วยวิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาที่เกี่ยวข้องด้วย

¹⁵² อาหารในที่นี้หมายความว่า อาหารควบคุมเฉพาะ หรืออาหารที่ไม่บริสุทธิ์ หรืออาหารอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นอาหารที่ห้ามผลิต ห้ามจำหน่าย¹⁵³ และหากอาหารที่ได้จากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นอาหารที่ไม่บริสุทธิ์ หรือเป็นอาหารที่ไม่ปลอดภัยในการบริโภค หรือมีสรรพคุณไม่เป็นที่เชื่อถือ หรือ มีคุณค่าหรือคุณประโยชน์ต่อร่างกายในระดับที่ไม่เหมาะสม นั้น ก็ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต หรือจำหน่าย¹⁵⁴ ทั้งมีอำนาจกำหนดให้อาหารที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่ผลิตเพื่อการจำหน่าย หรือที่จะจำหน่ายนั้น เป็นอาหารที่ต้องมีฉลากก็ได้¹⁵⁵

(4) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นอาหารสัตว์

มาตรการควบคุมกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นอาหารสัตว์นั้น พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจกำหนดให้วัตถุที่ใช้เลี้ยงสัตว์ที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นอาหารสัตว์ได้ และเมื่อกำหนดแล้ว ในการผลิตเพื่อขาย หรือจำหน่ายอาหารสัตว์นั้น ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่¹⁵⁶ โดยผู้ได้รับอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ ต้องจัดทำฉลากกำกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นอาหารสัตว์นั้นด้วย¹⁵⁷ และผู้ได้รับอนุญาตให้ขายอาหารสัตว์ ต้องรักษาฉลากที่ผู้ผลิตทำไว้ให้คงอยู่โดยครบถ้วนและชัดเจน¹⁵⁸

(5) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นยาสำหรับสัตว์

สำหรับมาตรการควบคุมกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นยาสำหรับสัตว์นั้น พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ขายและขายส่งยาแผนปัจจุบัน ซึ่ง

¹⁵³ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 6 (8)

¹⁵⁴ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 25 มาตรา 26 และ มาตรา 29

¹⁵⁵ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 6 (10)

¹⁵⁶ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525

มาตรา 14 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต หรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์หรือใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์จากผู้อนุญาต

มาตรา 15 ห้ามมิให้ผู้ใด ขายอาหารสัตว์ตามมาตรา 6 (1) เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตขายอาหารสัตว์จากผู้อนุญาต

¹⁵⁷ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 มาตรา 23 (3)

¹⁵⁸ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 มาตรา 26 (3)

รวมถึงยาแผนปัจจุบันสำหรับสัตว์ด้วย เว้นแต่จะได้รับอนุญาต¹⁵⁹ และอาจกำหนดให้มีฉลากกำกับยาสำหรับสัตว์นั้นด้วยก็ได้¹⁶⁰

3.2.3.2 มาตรการควบคุมการนำผ่านสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

แม้พิธีสารคาร์ตาเฮนาจะมีบทบัญญัติยกเว้นมิให้นำขบวนการของข้อตกลงในการแจ้งล่วงหน้ามาใช้ในการเคลื่อนย้ายผ่านสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมก็ตาม¹⁶¹ แต่บทบัญญัติในส่วนอื่นของพิธีสารฯ ก็ยังคงใช้บังคับอยู่ ซึ่งการควบคุมการนำผ่านของประเทศไทยนั้น มีดังนี้

ตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 นั้น กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดนำผ่าน¹⁶² สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีการประกาศเป็นสิ่งต้องห้าม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร และต้องปฏิบัติ ดังนี้¹⁶³

1. การนำผ่านเพื่อการทดลองหรือวิจัย ต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืช¹⁶⁴ กำกับมาด้วย หรือในกรณีการนำเข้าหรือนำผ่านสิ่งต้องห้ามซึ่งเป็นศัตรูพืชหรือพาหะที่ไม่ใช่พืชต้องมีหนังสือรับรองสิ่งต้องห้ามของหน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศที่ส่งออกซึ่งสิ่งต้องห้ามนั้นกำกับมาด้วย

2. การนำผ่านเพื่อการค้า หรือเพื่อกิจการอื่นตามที่อธิบดีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการกักพืช จะต้อง มีใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับมาด้วย และต้องผ่านการวิเคราะห์ความเสี่ยงศัตรูพืช และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

ส่วนการนำผ่านสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นสิ่งกักตุนนั้นต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับมาด้วย¹⁶⁵

¹⁵⁹ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 12

¹⁶⁰ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 25 (3)

¹⁶¹ Article 6 Paragraph 1, CARTAGENA PROTOCOL ON BIOSAFETY TO THE CONVENTION ON BIOLOGICAL DIVERSITY, 1999.

¹⁶² พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 มาตรา 4, อ้างแล้ว เซึ่งบรรณที่ 49.

¹⁶³ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 มาตรา 8, อ้างแล้ว เซึ่งบรรณที่ 52.

¹⁶⁴ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 มาตรา 4, อ้างแล้ว เซึ่งบรรณที่ 50.

¹⁶⁵ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 มาตรา 9

โดยในการนำผ่านสิ่งต้องห้าม หรือสิ่งกีดกั้นนั้น ต้องนำผ่านทางด่านตรวจพืชเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกักพืชประกาศกำหนด

3.2.3.3 มาตรการควบคุมการศึกษาวิจัยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

แม้ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534 ซึ่งกำหนดให้สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติมีหน้าที่ดำเนินการวิจัย พัฒนา และดำเนินการด้านวิศวกรรม และสนับสนุนการวิจัยพัฒนาและวิศวกรรมของภาครัฐบาล ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาก็ตาม¹⁶⁶ แต่ก็เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติและกำหนดอำนาจหน้าที่เท่านั้น มิได้เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับมาตรการในการควบคุมการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมแต่อย่างใด มีแต่เพียง มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม 2550 ที่อนุมัติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สามารถทำการทดลองสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในห้องทดลองของทางราชการได้ แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า จะต้องเสนอขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรีเป็นกรณี ๆ ไป และ “แนวปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพสำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสำหรับควบคุมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมทั้งระดับห้องปฏิบัติการและภาคสนาม “ เท่านั้น โดยแนวปฏิบัติดังกล่าว มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการคือ

1. เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ระบุกระบวนการในการขออนุมัติและดำเนินการวิจัยทดลองเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการดัดแปลงพันธุกรรมและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องแบบกระชับ

¹⁶⁶ พระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534

มาตรา 11 “ให้จัดตั้งสำนักงานขึ้นเรียกว่า “สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ” และให้สำนักงานนี้เป็นนิติบุคคลที่กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ไม่ใช้บังคับ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (3) ดำเนินการวิจัย พัฒนาและดำเนินการด้านวิศวกรรม และสนับสนุนการวิจัยพัฒนา และวิศวกรรมของภาครัฐบาล ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา และส่งเสริมความร่วมมือในกิจกรรมด้านนี้ระหว่างภาครัฐบาล ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ตลอดจนนานาประเทศเพื่อพัฒนาประโยชน์เชิงพาณิชย์”

2. กรรมวิธีหรือขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้วิจัยและคณะได้ดำเนินการทดลองอย่างปลอดภัย ปราศจากความเสี่ยงและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพและ สุขอนามัยของมนุษย์

3. เป็นการจัดลำดับประเภทของงานวิจัยและทดลองเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลง พันธุกรรมตามระดับความเสี่ยงอันตราย ซึ่งแบ่งเป็น 4 ประเภทคือ

- ประเภทแรงงานที่ไม่มีอันตราย (BL1)
- ประเภทที่ส่งอาจมีอันตรายบ้าง (BL2)
- ประเภทที่สามอาจมีอันตรายระดับสูงหรืออาจมีอันตรายในระดับที่ยังไม่ทราบแน่ชัด

(BL3)

- ประเภทที่มีอันตรายในระดับร้ายแรงและ/หรือขัดต่อศีลธรรม (BL4)¹⁶⁷

ซึ่งมีหลักการดังนี้ คือ

1. ผู้ประสงค์นำเข้าพืชที่ได้รับการดัดแปลงพันธุกรรม ต้องยื่นข้อมูลต่าง ๆ คือ

1.1 รายละเอียดแผนการศึกษาพร้อมวัตถุประสงค์และเหตุผล

1.2 รายละเอียดข้อมูลทางวิชาการของยีนที่ใช้ ชนิดพืช ขั้นตอนและวิธีการตัดต่อยีน และที่มาของยีน

2. เงื่อนไขการทดลองเช่นผู้รับผิดชอบโครงการต้องมีคุณสมบัติครบ มีรายงาน การศึกษาความปลอดภัยก่อน

3. ทดลองภายใต้การดูแลของคณะทำงานตรวจสอบความปลอดภัยทางชีวภาพของ กรมวิชาการเกษตร

4. ดำเนินการในสถานที่ที่ได้รับอนุญาตที่ผ่านการตรวจสอบแล้วเท่านั้น

5. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ต้องรายงานผลและทำลายซากพืชที่ใช้ทดลอง¹⁶⁸

¹⁶⁷ คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, แนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, 2547), น.15.

¹⁶⁸ ชรินทร์ เจริญพงศ์, ทางเลือกใหม่ของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 จีเอ็มโอนวัตกรรมเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่, (นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2548), น. 189, น. 203.

3.3 มาตรการส่งเสริม

3.3.1 มาตรการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูล

มาตรการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลของประเทศไทยนั้น เป็นลักษณะของการให้สิทธิแก่บุคคลในการได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม¹⁶⁹ และสิทธิที่จะตรวจดูข้อมูลข่าวสารของทางราชการ¹⁷⁰ ซึ่งมีความสำคัญคือ

1. ประชาชนมีโอกาสรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐเพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิบางประการที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ เช่นการคัดค้าน เป็นต้น
2. มีความชัดเจนว่าข้อมูลข่าวสารของราชการประเภทใดที่เปิดเผยได้ ประเภทใดที่เปิดเผยไม่ได้

¹⁶⁹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มาตรา 6 “เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) การได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับเกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติหรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สินหรือสิทธิในทางการค้า หรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย”

¹⁷⁰ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

มาตรา 11 นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้วหรือที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้แล้วหรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา 26 แล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควรเว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

3. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับการคุ้มครองที่จะไม่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่อยู่ในความครอบครองดูแลของหน่วยงานรัฐจะได้ไม่ถูกเปิดเผย อันจะส่งผลร้ายแก่ตน¹⁷¹

และสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดหลักการให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารในความครอบครองของราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น¹⁷² และได้รับข้อมูลคำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น¹⁷³ และสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง¹⁷⁴

¹⁷¹ สุณีย์ มัลลิกะมาสย์. รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), น.116.

¹⁷² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

มาตรา 56 “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

¹⁷³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

มาตรา 57 “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตหรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

¹⁷⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

มาตรา 61 “บุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค”

3.3.2 มาตรการส่งเสริมขีดความสามารถ

มาตรการส่งเสริมการสร้างขีดความสามารถของประเทศไทยนั้น เป็นในลักษณะของการขอรับความช่วยเหลือทางด้านอากรขาเข้าสำหรับการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งเครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือวัสดุที่จำเป็นซึ่งไม่สามารถจัดหาได้ภายในราชอาณาจักร การขอรับอนุญาตนำเข้าผู้ชำนาญการหรือผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ติดตั้ง ควบคุม หรือดำเนินงานในด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาและว่าจ้างบุคคลที่มีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้ควบคุมได้ภายในราชอาณาจักร รวมทั้งขอยกเว้นภาษีเงินได้ของบุคคลนั้นที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ควบคุมในราชอาณาจักรด้วยก็ได้¹⁷⁵

¹⁷⁵ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มาตรา 94 “เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษผู้ใดซึ่งมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องที่จะต้องจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียอย่างอื่น รวมทั้งอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และวัสดุที่จำเป็นสำหรับแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น หรือผู้รับจ้างให้บริการซึ่งได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ มีสิทธิขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือจากทางราชการได้ดังต่อไปนี้

(1) การขอรับความช่วยเหลือด้านอากรขาเข้าสำหรับการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งเครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือวัสดุที่จำเป็นซึ่งไม่สามารถจัดหาได้ภายในราชอาณาจักร

(2) การขอรับอนุญาตนำเข้าผู้ชำนาญการหรือผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ติดตั้ง ควบคุม หรือดำเนินงานระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสีย ในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาและว่าจ้างบุคคลที่มีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้ควบคุมเครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องใช้ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรตาม (1) ได้ภายในราชอาณาจักร รวมทั้งขอยกเว้นภาษีเงินได้ของบุคคลนั้นที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ควบคุมในราชอาณาจักรด้วย

เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวในวรรคหนึ่ง แต่ประสงค์ที่จะจัดให้มีระบบ อุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องใช้ของตนเอง เพื่อทำการบำบัดอากาศเสีย น้ำเสีย หรือของเสียอย่างอื่นที่เกิดจากกิจการ หรือการดำเนินกิจการของตนมีสิทธิที่จะขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือจากทางราชการตามวรรคหนึ่งได้

3.3.3 มาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณชน

มาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณชนของประเทศไทยนั้น กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล¹⁷⁶ โดยบุคคลมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตหรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น¹⁷⁷ และบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค¹⁷⁸

นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพนั้น ยังต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวก่อนด้วย¹⁷⁹ โดยมีหลักเกณฑ์ วิธีการ กระบวนการในการจัดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548

มาตรา 95 คำขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือจากทางราชการตามมาตรา 94 ให้ยื่นต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณาคำขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือตามวรรคหนึ่งได้ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงความจำเป็นในทางเศรษฐกิจการเงินและการลงทุนของผู้ยื่นคำขอแต่ละราย และในกรณีที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเห็นสมควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยื่นคำขอ ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติแนะนำให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการนั้นเพื่อให้การส่งเสริมหรือให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยื่นคำขอต่อไป"

¹⁷⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 85 (4)

¹⁷⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 57, อ้างแล้ว เิงอรธที่ 174.

¹⁷⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 61, อ้างแล้ว เิงอรธที่ 175.

¹⁷⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.

3.4 มาตรการแก้ไขเยียวยา

3.4.1 มาตรการแก้ไขเยียวยาผลกระทบที่เกิดจากการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยไม่เจตนา

เมื่อสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมถือได้ว่าเป็นมลพิษอย่างหนึ่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ดังนั้น ในกรณีที่แหล่งเพาะพันธุ์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอันถือได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษได้ก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพอนามัยนั้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย รวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ทางราชการต้องรับภาระจ่ายจริงในการขจัดมลพิษอันเกิดจากการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยไม่เจตนาอันเกิดจากความประมาทเลินเล่อของตนอีกด้วย¹⁸⁰

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขเยียวยาผลกระทบที่เกิดจากการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยไม่เจตนา นั้น ไม่อาจนำหลักความรับผิดชอบเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ได้ เนื่องจากหลักความรับผิดชอบเพื่อละเมิดดังกล่าว ต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำละเมิดได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย¹⁸¹ แต่กรณีการปลดปล่อย

มาตรา 67 วรรคสอง “การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว”

¹⁸⁰ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96

¹⁸¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 420 “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยไม่เจตนา¹⁸² ผู้ปลดปล่อยมิได้กระทำโดยจงใจ ทั้งมิได้ประมาทเลินเล่อ แต่เป็นการกระทำโดยไม่เจตนา กล่าวคือ ผู้ปลดปล่อยไม่ทราบถึงการปลดปล่อยของตนเนื่องจาก ลักษณะทางกายภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเองที่อาจแพร่กระจายได้ตามธรรมชาติ

นอกจากนี้ เมื่อสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะ เป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิต หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือ ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าซึ่งถือได้ว่าเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551¹⁸² แล้ว ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม¹⁸³

3.4.2 มาตรการแก้ไขเยียวยาผลกระทบที่เกิดจากการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอย่างผิดกฎหมาย

3.4.2.1 มาตรการเรียกชดเชยค่าสินไหมทดแทน

มาตรการแก้ไขเยียวยาผลกระทบที่เกิดจากการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอย่างผิดกฎหมายนั้น มีปรากฏในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่

¹⁸² พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

มาตรา 4 “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้”

¹⁸³ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

มาตรา 5 “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม”

กำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย¹⁸⁴ หรือผู้ขายหรือส่งมอบวัตถุอันตรายให้แก่บุคคลใด¹⁸⁵ ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง โดยนายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่บุคคลดังกล่าว ได้กระทำให้ไปในการทำงานให้แก่ตน แต่ชอบที่จะได้ชดใช้จากบุคคลดังกล่าว เว้นแต่ตนจะมีส่วนผิดในการสั่งให้ทำ การเลือกหาตัวบุคคล การควบคุม หรือการอื่นอันมีผลโดยตรงให้เกิดการละเมิดขึ้นนั้น¹⁸⁶ นอกจากนี้ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายจ่ายแจกทุกช่วงต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่รับผิดชอบขณะเกิดการละเมิดดังกล่าวนั้น ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดด้วย¹⁸⁷ โดยในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายอันเกิดแก่วัตถุอันตรายข้างต้นนั้น มีอายุความสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหาย ความเป็นวัตถุอันตรายและผู้ที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน¹⁸⁸

นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้ผู้ที่ทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการทำลายหรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐ หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปนั้นด้วย¹⁸⁹ รวมทั้งการกำหนดให้ผู้ที่ปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษได้ก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพอนามัยนั้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย รวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ทางราชการต้องรับภาระจ่ายจริงในการขจัดมลพิษอันเกิดจากการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยไม่เจตนาอันเกิดจาก

¹⁸⁴ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 63

¹⁸⁵ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 64

¹⁸⁶ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 65

¹⁸⁷ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 66

¹⁸⁸ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 67

¹⁸⁹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 97

จึงใจปลดปล่อยโดยผิดกฎหมายของตนอีกด้วย¹⁹⁰ แต่ก็มีขอบเขตยกเว้นความรับผิดของเจ้าของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมไว้ลักษณะเช่นเดียวกับการยกเว้นความรับผิดของผู้ก่อให้เกิดความเสียหายในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่ามลพิษนั้นเกิดจาก เหตุสุดวิสัยหรือการสงคราม หรือเป็นการกระทำตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ หรือเป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายเองหรือของบุคคลอื่น ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือโดยอ้อมในการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น¹⁹¹

นอกจากนี้ ยังมีมาตรการแก้ไขเยียวยาผลกระทบที่เกิดจากการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอย่างผิดกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 5 ละเมิด ที่กำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือประมาทเลินเล่อปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยผิดกฎหมายเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่น ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลนั้น¹⁹² ซึ่งการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมูลละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ โจทก์หรือผู้เสียหายนั้นจะต้องเป็นผู้พิสูจน์ถึงการกระทำของจำเลยผู้ก่อให้เกิดความเสียหายว่าจำเลยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์เสียหายเพื่อให้จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน และโจทก์เป็นผู้มีหน้าที่พิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นว่าเป็นจำนวนเท่าใด¹⁹³ ซึ่งการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมูลละเมิดนี้ สามารถเรียกร้องได้เพียงตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดเท่านั้น¹⁹⁴

อย่างไรก็ดี หากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะ เป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิต หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือ ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าซึ่งถือได้ว่าเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้ประกอบการ

¹⁹⁰ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96

¹⁹¹ เพิ่งอ้าง

¹⁹² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420.

¹⁹³ สุณีย์ มัลลิกะมาลย์, การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2542), น.295.

¹⁹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 438 “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด”

ทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม¹⁹⁵ ซึ่งการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องได้มากกว่าค่าเสียหายมูลละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย¹⁹⁶

3.4.2.2 มาตรการบรรเทาความเสียหาย

พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มีมาตรการที่ใช้บรรเทาความเสียหายได้คือ ในกรณีที่มีศัตรูพืชชนิดที่อาจก่อความเสียหายร้ายแรงปรากฏขึ้นอธิบดีกรมวิชาการเกษตรมีอำนาจประกาศกำหนดให้ท้องที่ใดเป็นเขตควบคุมศัตรูพืช¹⁹⁷ เพื่อห้ามมิให้บุคคลได้นำพืช ศัตรูพืชหรือ

¹⁹⁵ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 มาตรา 5, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 183, 184.

¹⁹⁶ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

มาตรา 11 “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกายสุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามีภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

(2) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือเมื่อรู้แล้วสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของ

พาหะออกไปนอก หรือนำเข้ามาในเขตควบคุมศัตรูพืช เว้นแต่จะได้ผ่านการตรวจและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่¹⁹⁸ และให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ทำลายพืช ศัตรูพืช และพาหะนั้นเสียได้ในกรณีที่ทำลายเสียอาจจะระบอดุลกลามทำความเสียหายอย่างร้ายแรง โดยการทำลายนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้เจ้าของจัดการทำลายพืช ศัตรูพืช และพาหะนั้นเสียเอง หรือในกรณีจำเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่จะจัดการทำลายเสียเอง โดยอธิบดีจะสั่งให้เจ้าของเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการทำลายเท่าที่จำเป็นและใช้จ่ายไปจริงก็ได้¹⁹⁹

และมาตรการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่เมื่อมีเหตุฉุกเฉินหรือเหตุภัยอันตรายต่อสาธารณชนอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติหรือภาวะมลพิษที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ ซึ่งหากปล่อยไว้เช่นนั้นจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพอนามัยของประชาชน หรือก่อความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐเป็นอันมาก ให้นายกรัฐมนตรีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดผู้รับมอบอำนาจมีอำนาจสั่งตามที่เห็นสมควรให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือบุคคลใด รวมทั้งบุคคลซึ่งได้รับหรืออาจได้รับอันตรายหรือความเสียหายดังกล่าว กระทำหรือร่วมกันกระทำการใด ๆ อันจะมีผลเป็นการควบคุม ระวังหรือบรรเทาผลร้ายจากอันตรายและความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้อย่างทันท่วงที ในกรณีที่ทราบว่าเป็นบุคคลใดเป็นผู้ก่อให้เกิดภาวะมลพิษดังกล่าว ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งบุคคลนั้นไม่ให้กระทำการใดอันจะมีผลเป็นการเพิ่มความรุนแรงแก่ภาวะมลพิษในระหว่างที่มีเหตุภัยอันตรายดังกล่าวด้วย²⁰⁰

ผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับสถานะทางการเงินของผู้ประกอบการที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

¹⁹⁷ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 17

¹⁹⁸ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507

มาตรา 18 “เมื่อได้ประกาศกำหนดเขตควบคุมศัตรูพืชตามมาตรา 17 แล้ว ห้ามมิให้บุคคลใดนำพืช ศัตรูพืชหรือพาหะออกไปนอก หรือนำเข้ามาในเขตควบคุมศัตรูพืช ตามที่ประกาศระบุไว้เว้นแต่จะได้ผ่านการตรวจและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่”

¹⁹⁹ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ.2507 มาตรา 19 วรรค 2

²⁰⁰ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา

3.5 ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ.

เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2547 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดออกกฎหมายและพัฒนางานระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพขึ้น 124 และได้การดำเนินการจัดประชุมรับฟังสาธารณะจากกลุ่มที่เกี่ยวข้องหลายครั้งโดยครั้งสุดท้ายได้ดำเนินการจัดประชุมรับฟังสาธารณะจากกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมและเอกชน และกลุ่มเกษตรกร นักวิชาการ องค์กรอิสระด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม สรุปโครงสร้างร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพ ((ร่าง) พระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ.) ได้ดังนี้

โครงสร้างของร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นสามารถแยกองค์ประกอบหลักได้สามองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบแรกเป็นข้อกำหนดที่มีลักษณะเป็นการทั่วไป (general provision) องค์ประกอบที่สองเป็นข้อกำหนดที่มีลักษณะเป็นการควบคุมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (operational provision) องค์ประกอบที่สามเป็นข้อกำหนดที่มีลักษณะเสริมและสนับสนุน (supportive provision)

องค์ประกอบข้อแรก ประกอบไปด้วยส่วนย่อยอีกสี่ส่วน โดยส่วนแรกเป็นการกำหนดถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ว่าเกิดขึ้นมาเพื่ออะไร ส่วนที่สองเป็นการกำหนดถึงขอบเขตของการใช้กฎหมายว่าครอบคลุมอะไรบ้าง ส่วนที่สามเป็นการกำหนดถึงคำจำกัดความของคำที่สำคัญเพื่อให้เกิดความชัดเจน ถูกต้องในการใช้กฎหมาย ส่วนสุดท้ายเป็นการกำหนดถึงการจัดองค์กรรับผิดชอบต่าง ๆ ที่เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายตั้งแต่หน่วยงานระดับชาติจนถึงหน่วยงานระดับปฏิบัติการ²⁰¹

องค์ประกอบข้อที่สอง ประกอบไปด้วยกระบวนการควบคุมกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมทั้งสิ้น 8 ส่วน ซึ่งส่วนแรก เป็นเรื่องของขั้นตอนการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยผู้ขออนุญาตต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

²⁰¹ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 1 – 17

และอาจต้องจัดทำรายงานการประเมินความเสี่ยงตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ และดุลพินิจในการพิจารณาอนุญาตของเจ้าหน้าที่²⁰²

ส่วนที่สอง เป็นเรื่องของขั้นตอนการดำเนินงานในการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในสภาพควบคุม เช่น การกำหนดระดับความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมต่อความปลอดภัยทางชีวภาพ การกำหนดแนวทางปฏิบัติในการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในสภาพควบคุม หลักเกณฑ์การขออนุญาตใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในสภาพควบคุม และดุลพินิจในการพิจารณาอนุญาตของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น²⁰³

ส่วนที่สาม เป็นเรื่องของขั้นตอนกระบวนการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในการทดลองภาคสนามในสภาพจำกัด ประกอบไปด้วย หลักเกณฑ์ในการขออนุญาตใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในสภาพจำกัด โดยกำหนดให้ต้องจัดทำแผนการทดลอง แผนป้องกันการรั่วไหลของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม แผนฉุกเฉินเพื่อแก้ไขกรณีอุบัติเหตุ เป็นต้น รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่²⁰⁴

ส่วนที่สี่ เป็นเรื่องของการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมสู่สิ่งแวดล้อม เช่น หลักเกณฑ์ในการขออนุญาต โดยกำหนดให้ผู้ขออนุญาตปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยเจตนาต้องจัดทำรายงานการประเมินความเสี่ยงก่อนการขออนุญาต การห้ามปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยเจตนาในเขตอนุรักษ์ และพื้นที่โดยรอบ และกรอบดุลพินิจของเจ้าหน้าที่²⁰⁵

ส่วนที่ห้า เป็นเรื่องของการจำหน่ายสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเพื่อเป็นอาหาร หรืออาหารสัตว์ และการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในกระบวนการผลิต โดยกำหนดหลักเกณฑ์ใน

²⁰² ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพ สมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 18 – 23

²⁰³ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพ สมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 24 – 30

²⁰⁴ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพ สมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 31 - 35

²⁰⁵ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพ สมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 36 – 44

การขออนุญาตที่ผู้ขออนุญาตต้องศึกษา ประเมิน และจัดทำรายงานการประเมินความเสี่ยง รวมทั้งดุลพินิจในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่²⁰⁶

ส่วนที่หก เป็นเรื่องของการพักใช้ การเพิกถอนใบอนุญาต และการเลิกประกอบกิจการตามใบอนุญาต ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตไม่ปฏิบัติตามร่างพระราชบัญญัติหรือกฎกระทรวงที่ออกตามร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว²⁰⁷

ส่วนที่เจ็ด เป็นเรื่องของการดูแล ชนสงเคราะห์ เคลื่อนย้าย นำผ่าน เก็บรักษา บรรจุหีบห่อ กำจัด และจำแนกขยะมูลฝอยที่มีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยผู้ได้รับอนุญาตประกอบกิจกรรมสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง ปลอดภัย รวมทั้งต้องจำแนกสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมด้วยฉลากหรือเอกสารกำกับหรือหลักฐานอื่นใดที่แสดงแหล่งที่มาของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ตลอดระยะเวลาที่ครอบครองสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น ๆ²⁰⁸

ส่วนที่แปด เป็นเรื่องของการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมสู่สิ่งแวดล้อมโดยไม่เจตนา และกรณีเหตุฉุกเฉิน โดยกำหนดให้ผู้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมตามร่างพระราชบัญญัตินี้ต้องจัดทำแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว รวมทั้งต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่ทราบทันที และกำหนดอำนาจของเจ้าพนักงานในการระงับเหตุฉุกเฉินและการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยไม่เจตนา นั้น ๆ ได้²⁰⁹

²⁰⁶ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 45 – 51

²⁰⁷ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 52 – 58

²⁰⁸ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 59 – 60

²⁰⁹ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 61 – 63

องค์ประกอบสุดท้ายประกอบไปด้วยห้าส่วน ส่วนแรก เป็นเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในเรื่องที่เกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่²¹⁰

ส่วนที่สอง เป็นเรื่องของกองทุนความปลอดภัยทางชีวภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขภัยสาธารณะที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของมนุษย์และสัตว์ สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยกำหนดให้ผู้ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในเชิงพาณิชย์มีหน้าที่ส่งเงินเข้ากองทุนความปลอดภัยทางชีวภาพ²¹¹

ส่วนที่สาม เป็นเรื่องของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามร่างพระราชบัญญัติฯ การอุทธรณ์คำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่²¹²

ส่วนที่สี่ เป็นเรื่องของความรับผิดและการชดเชยความเสียหายอันเกิดจากการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยกำหนดความรับผิดของผู้ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งในแง่ของค่าเสียหาย และการแก้ไขป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้น ช้อยกเว้นความรับผิดของผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย การฟ้องคดีแบบกลุ่ม รวมทั้งอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย²¹³

ส่วนที่ห้า เป็นเรื่องของการกำหนดโทษทางอาญาซึ่งเป็นการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติต่าง ๆ ของร่างพระราชบัญญัติฯ โดยมีทั้งโทษปรับและโทษจำคุก รวมทั้งบทเฉพาะกาล²¹⁴

²¹⁰ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 64 – 68

²¹¹ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 69 – 73

²¹² ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 74 – 80

²¹³ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 81 – 88

²¹⁴ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. มาตรา 89 – 109

4. บทบาทของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพตามพิธีสาร

4.1 องค์การภาครัฐ

4.1.1 คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง

4.1.1.1 คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ

ในปี พ.ศ. 2536 มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยงานหรือองค์กรรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง นักวิทยาศาสตร์จากสถาบันการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัย และตัวแทนองค์กรเอกชน และเพื่อให้เกิดกลไกการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านพืช จุลินทรีย์ อาหาร เศรษฐกิจและสังคม เพื่อจัดให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบสามารถเริ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพในสถาบันของตน และเพื่อให้เกิดการประสานงานระหว่างองค์กร ตัวอย่างเช่น

- คณะอนุกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านพืช สามารถเชื่อมโยงกับกรมวิชาการเกษตร หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมพืชดัดแปลงพันธุกรรม ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- คณะอนุกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านอาหาร สามารถเชื่อมโยงกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ภายใต้กระทรวงสาธารณสุข

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการกลางความปลอดภัยทางชีวภาพดังกล่าวได้สิ้นสุดหน้าที่ลงเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2547

4.1.1.2 คณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพระดับสถาบัน

คณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพระดับสถาบัน (Institution Biosafety Committee – IBC) เป็นคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นภายในหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งคณะกรรมการฯ แต่ละแห่งจะปฏิบัติหน้าที่ตามที่สถาบันต้องการโดยอยู่บนพื้นฐานความสมัครใจและจริยธรรมการปฏิบัติงานที่ดี (good laboratory practice) โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) พิจารณาคุณสมบัติและประสบการณ์ของพนักงานที่เกี่ยวข้องในโครงการวิจัยให้แน่ใจว่ามีความรู้ทางด้านปฏิบัติการทางเทคโนโลยีชีวภาพด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง เพียงพอที่จะดูแลพนักงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน

(2) เก็บรักษาข้อเสนอโครงการเกี่ยวกับการดัดแปลงพันธุกรรม ที่ได้รับอนุมัติแล้ว และผลของการประเมินข้อเสนอ และโครงการที่ได้รับการยกเว้นตามแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรม

(3) เก็บรักษาบัญชีรายชื่อบุคคลที่ทำงานในห้องทดลองทุกระดับ และทำให้แน่ใจว่าพนักงานใหม่เข้าใจวิธีการดำเนินงานในห้องระดับการควบคุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเข้าใจวิธีการใช้เครื่องมือที่ถูกต้อง

(4) ในช่วงก่อตั้ง สถาบันจะต้องส่งข้อมูลเกี่ยวกับคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพระดับสถาบันทั้งหมดให้คณะกรรมการกลางฯ ซึ่งจะขอแบบฟอร์มสำหรับกรอกข้อมูลได้ที่สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการกลางฯ

ซึ่งนับถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 มีคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพระดับสถาบันทั้งสิ้น 34 แห่ง อยู่ในสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ²¹⁵

4.1.1.3 คณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านการเกษตร

คณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านการเกษตร มีฐานะเป็นคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพระดับสถาบัน ที่จัดตั้งขึ้นโดยกรมวิชาการเกษตร เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2536 โดยมีอธิบดีกรมวิชาการเกษตรเป็นประธาน และในปัจจุบันมีผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยคณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการ แนวทาง และกำกับดูแลการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ทั้งทางด้านการปฏิบัติงานวิจัยของกรมวิชาการเกษตร และการนำเข้าสู่สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

(2) กำกับดูแล ประสานงานกับหน่วยงานหรือผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมการนำเข้าสู่สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอย่างใกล้ชิด เพื่อติดตามให้ทราบ ตรวจสอบ และให้คำแนะนำหรือแก้ปัญหาเมื่อมีการนำเข้าสู่สิ่งมีชีวิตประเภทที่เป็นอันตรายหรือสงสัยว่าจะเป็นอันตราย

(3) อำนาจความสะดวกในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่เพื่อตรวจสอบ และรักษาความปลอดภัยทางชีวภาพ

²¹⁵ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, รายงานกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอินทริเกรเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด, 2550), น. 37 – 39.

(4) ร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งในและต่าง (นอก) ประเทศในการจัดหาและถ่ายทอดความรู้ด้านความปลอดภัยทางชีวภาพให้แก่นักวิชาการที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนทั่วไป

(5) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

(6) รับผิดชอบงานอื่นที่กรมวิชาการเกษตรมอบหมาย

ในการดำเนินงานของคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านการเกษตรของกรมวิชาการเกษตรนั้น ยังมีคณะทำงาน และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านการเกษตรอยู่อีก คือ

ก. คณะทำงานตรวจสอบความปลอดภัยทางชีวภาพภาคสนาม ซึ่งทำหน้าที่ ดังนี้ คือ

(ก.1) พิจารณาและให้ความเห็นเกี่ยวกับระดับความปลอดภัยของงานวิจัย และความเหมาะสมของสภาพการดำเนินงานวิจัย

(ก.2) เสนอแนะมาตรการควบคุมหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกันมิให้การศึกษาทดลองก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อม ผู้ปฏิบัติงาน และสาธารณชนทั่วไป

(ก.3) ควบคุม กำกับดูแล การดำเนินการวิจัยทางพันธุวิศวกรรมให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนด

(ก.4) ประสานงานกับผู้ดำเนินการศึกษาทดลอง นักวิชาการของกรมวิชาการเกษตร และหน่วยงานอื่น เพื่อขอข้อมูลและความร่วมมือในการกำกับดูแลความปลอดภัยทางชีวภาพตามความเหมาะสม

(ก.5) สรุปและรายงานผลการดำเนินงานเสนอต่อคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

ข. คณะอนุกรรมการประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพ ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ข.1) พิจารณาให้ความเห็นในการอนุญาตนำเข้าพืชดัดแปลงพันธุกรรมเสนอต่อคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

(ข.2) พิจารณาแผนการศึกษาทดลองพืชดัดแปลงพันธุกรรม ตามความเหมาะสมของพืชแต่ละชนิด

(ข.3) ติดตามการศึกษาทดลองและวิเคราะห์ความเสี่ยงจากผลการศึกษาทดลองด้านความปลอดภัยทางชีวภาพและข้อมูลทางวิชาการอื่น ๆ

(ข.4) ประสานงานกับผู้ดำเนินการศึกษาทดลอง นักวิชาการของกรมวิชาการเกษตร และหน่วยงานอื่น เพื่อขอข้อมูลตามความเหมาะสม

(ข.5) สรุปผลและรายงานผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงเสนอต่อคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

4.1.1.4 คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลักดันกระบวนการบริหารจัดการเรื่องเทคโนโลยีชีวภาพให้เป็นองค์กรที่เข้มแข็งในการขึ้นนโยบายในการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อให้เกิดการแข่งขันกับต่างประเทศ และให้มีการพัฒนาบุคลากรในสาขาวิชาดังกล่าวอย่างพอเพียง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนนักวิจัยระหว่างส่วนราชการให้เกิดเป็นเครือข่ายในทางเทคโนโลยีชีวภาพ ตลอดจนเป็นการฝึกกำลังความรู้และการประสานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ในระยะต่อไป

4.1.1.5 คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ

คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานกรรมการ และเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้เพื่อให้การกำหนดนโยบาย แนวทาง มาตรการ แผนงาน โครงการ และทำที่ของประเทศไทยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศดำเนินไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้การแบ่งปันผลประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรชีวภาพดังกล่าวเป็นไปอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน และเป็นการเตรียมการเพื่อรองรับ หลักการในเรื่องการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม ความปลอดภัยทางชีวภาพ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม

4.1.1.6 คณะกรรมการเทคนิคด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ

คณะกรรมการบริหารศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเทคนิคด้านความปลอดภัยทางชีวภาพขึ้น โดยมีผู้อำนวยการศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติเป็นประธานกรรมการ พนักงานศูนย์พันธุวิศวกรรมและ

เทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติเป็นเลขานุการ และประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจหน้าที่

- (1) ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคความปลอดภัยทางชีวภาพ
- (2) ให้คำปรึกษาและดูแลการดำเนินการทดลองด้านพันธุวิศวกรรมให้เป็นไปตามแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรมในหน่วยงานต่าง ๆ
- (3) จัดหาหรือช่วยเหลือในกรณีที่เหมาะสมในการจัดหากฎเกณฑ์ มาตรฐานหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อประเมินและจัดการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพ
- (4) สร้างขีดความสามารถของสถาบันและของบุคลากรในด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ
- (5) แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานพิจารณามาตรการความปลอดภัยทางชีวภาพสาขาต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

4.1.1.7 คณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ

หากร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่มีผลใช้บังคับแล้ว จะมีคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพเพิ่มขึ้น คือ คณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นรองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง ปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นรองประธานกรรมการคนที่สาม นอกจากนั้นมีกรรมการ คือ อธิบดีกรมวิชาการเกษตร ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ผู้อำนวยการศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ผู้ว่าการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย อธิบดีกรมประมง อธิบดีกรมปศุสัตว์ อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค อธิบดีกรมศุลกากร และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นกรรมการ โดยมีเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ และหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ในการออกกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ และคำสั่งที่จำเป็น เพื่อดำเนินการตาม พระราชบัญญัตินี้

(2) ให้คำแนะนำแก่หน่วยงานผู้รับผิดชอบในการออกใบอนุญาตที่ออกตาม พระราชบัญญัตินี้

(3) ให้คำแนะนำ และเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับ ความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมต่าง ๆ ให้ ปฏิบัติการตามอำนาจ และหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

(4) เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยทาง ชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมต่อคณะรัฐมนตรี

(5) เสนอรายงานเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะรัฐมนตรี อย่าง น้อยปีละหนึ่งครั้ง

(6) กำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มพูนสมรรถนะความสามารถ ของบุคลากรในด้านความปลอดภัยทางชีวภาพและเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง

(7) กำหนดมาตรการเพื่อสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ และเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่

(8) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย หรือตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือ กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

(9) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติงานอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ คณะกรรมการมอบหมายได้และช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะอนุกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมและ การเกษตร คณะอนุกรรมการด้านอาหารและสุขอนามัย คณะอนุกรรมการติดตามเฝ้าระวังการ ดำเนินงานตามกฎหมาย คณะอนุกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพระดับจังหวัดและท้องถิ่น คณะอนุกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพระดับสถาบัน และคณะอนุกรรมการติดตามและ ประเมินผลการใช้ในการทดลองภาคสนาม ในสภาพจำกัด คณะกรรมการให้ข้อมูลสาธารณะ และ อื่น ๆ ได้ตามจำเป็นและเหมาะสม

4.1.1.8 คณะอนุกรรมการพิชิตสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติได้แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการพิชิตสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพขึ้นในปี พ.ศ. 2549 โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อให้การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นไปอย่างยั่งยืน

และสามารถที่จะควบคุม กำกับดูแล ลดและป้องกันผลกระทบอันอาจเกิดขึ้นเนื่องจากกิจกรรมต่างๆ ในการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมของประเทศไทย นำไปสู่ความปลอดภัยทางชีวภาพ ทั้งต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม และทำให้สามารถใช้เทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ได้อย่างปลอดภัย อีกทั้งสอดคล้องกับหลักการและข้อตกลงระหว่างประเทศในระดับสากล โดยมี ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน และผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ คณะอนุกรรมการฯ มีหน้าที่ดังนี้

(1) ประสานและสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน และสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพ ทั้งในการบริหารจัดการ เทคนิค วิชาการ และกฎหมาย

(2) เสนอแนะและกำหนดท่าทีและบทบาทของประเทศไทย ในการเจรจาต่อรอง ข้อตกลงการดำเนินการตามพันธกรณี พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(3) เสนอแนะ นโยบาย มาตรการ แผนงาน โครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับการอนุรักษ์ตามพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ให้คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติพิจารณาต่อไป

(4) พิจารณาจัดทำ ปรับปรุงและทบทวน หลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติและ แนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันของประเทศ และการยอมรับในระดับสากล

(5) ประสานความร่วมมือกับสำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ และองค์กรนานาชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพ

(6) สนับสนุนให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมของทุกภาคส่วน

(7) ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติมอบหมาย

4.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.1.2.1 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมวิชาการเกษตรมีหน้าที่ศึกษาค้นคว้าวิจัย ทดลองวิชาการเกษตรด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพืชรวมทั้งการกำกับดูแลให้การปฏิบัติเป็นไปตามพระราชบัญญัติกักพืช ควบคุมและตรวจสอบการนำเข้า การทดลองและวิจัยสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการดัดแปลงทางพันธุกรรมทั้งในระดับห้องปฏิบัติการและภาคสนามให้การรับรองสินค้าที่เป็นผลผลิตในประเทศ ถิ่นแหล่งกำเนิดว่าไม่ใช่มาจากการดัดแปลงพันธุกรรม และรับจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 โดยได้กำหนดนโยบายดำเนินการดังนี้คือ

(1) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาค้นคว้า ทดลองพัฒนาพันธุ์พืชเศรษฐกิจโดยใช้เทคโนโลยีชีวภาพโดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์พืช โดยวิธีการตัดต่อสารพันธุกรรมทั้งภาครัฐและเอกชนภายใต้มาตรการกำกับดูแลอย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

(2) ส่งเสริมให้การคุ้มครองประโยชน์ด้านเกษตรกรรมของประเทศโดยการควบคุม กำกับดูแลการนำเข้าพืชที่ได้รับการดัดแปลงสารพันธุกรรม การศึกษาทดลองค้นคว้าวิจัยในการปรับปรุงพันธุ์พืชโดยวิธีพันธุวิศวกรรมให้เป็นไปตามกฎหมายที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบเช่น พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และแนวปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งทำโดยคณะกรรมการกำหนดมาตรการความปลอดภัยทางชีวภาพในการทำงานด้านพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ

(3) ส่งเสริมและเพิ่มบทบาทความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ในการนำเข้า ศึกษาวิจัย ค้นคว้าทดลองพืชที่ได้รับการดัดต่อสารพันธุกรรม²¹⁶

4.1.2.2 กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

กรมการค้าต่างประเทศ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งออกนอกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า, กฎหมายว่าด้วยมาตรฐานสินค้าขาออก, กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมสินค้าขาออก, กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำบางอย่างในการขนส่งสินค้าขาออกทางเรือ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

²¹⁶ วลัยพร พิริยะพันธ์ และสุกัญญา นุ่นสังข์, Genetically modified organisms, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายบริการข้อมูล สถาบันอาหาร, 2542), น. 9.

(2) ดำเนินการเกี่ยวกับการค้าระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล หรือระหว่างรัฐบาลกับองค์การค้าในต่างประเทศเพื่อประโยชน์ต่อการส่งสินค้าออก

(3) ติดตามและดำเนินการแก้ไขปัญหากับมาตรการ หรือข้อกีดกันทางการค้าของต่างประเทศ เพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ทางการค้าของไทย

(4) จัดระเบียบและบริหารการนำเข้าและส่งออกสินค้า

(5) ดำเนินการมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อการส่งออกสินค้าไทย รวมทั้งดำเนินการให้ได้มาซึ่งสิทธิประโยชน์ทางการค้า และส่งเสริม ให้ภาคเอกชนใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้า

(6) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

4.1.2.3 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีหน้าที่ศึกษาประเมินความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์อาหารและยาก่อนออกสู่ท้องตลาด (pre- marketing control) และติดตามตรวจสอบเมื่อผลิตภัณฑ์ออกสู่ท้องตลาดแล้ว (pre post marketing control) ควบคุมการขึ้นทะเบียนฉลากอาหารและยา โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคด้านความปลอดภัยของอาหาร มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการดัดแปลงทางพันธุกรรมที่อยู่ในความรับผิดชอบคือ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 โดยขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอาหารและยาจะเป็นการเฉพาะเจาะจงไปยังการควบคุมผลิตภัณฑ์อาหารและยาเป็นหลัก

4.1.2.4 สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ²¹⁷ เป็นหน่วยงานในกำกับของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ.2534 โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (กวทช.) มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

²¹⁷ ประวัติความเป็นมาของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, <http://www.nstda.or.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=1065&Itemid=193>, (10 กุมภาพันธ์ 2552).

(1) สํารวจ ศึกษาและวิเคราะห์ทางวิชาการต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการวางเป้าหมาย นโยบาย และจัดทำแผน โครงการ และมาตรการต่าง ๆ ในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ แล้วนำเสนอต่อรัฐมนตรี

(2) ดำเนินการวิจัย พัฒนาและดำเนินการด้านวิศวกรรม และสนับสนุนการวิจัยพัฒนา และวิศวกรรมของภาครัฐบาล ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา และส่งเสริมความร่วมมือในกิจกรรมด้านนี้ระหว่างภาครัฐบาล ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ตลอดจนนานาประเทศเพื่อพัฒนาประโยชน์เชิงพาณิชย์

(3) ดำเนินการและสนับสนุนการให้บริการในการวิเคราะห์ทดสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ การสอบเทียบมาตรฐานและความถูกต้องของอุปกรณ์ การให้บริการข้อมูลและการให้คำปรึกษาทางเทคโนโลยี และสนับสนุนการให้บริการอื่น ๆ ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(4) สนับสนุนการเพิ่มสมรรถนะในการเลือกและรับเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ตลอดจนการจัดการโครงการลงทุนและโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เพื่อให้ได้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม และเพื่อเกื้อกูลการสร้างเสริมสมรรถนะทางเทคโนโลยีของประเทศ

(5) ดำเนินการและส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ รวมทั้งการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน²¹⁸

นอกจากนี้ ภายใต้สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ยังมีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพ อีกคือ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ศช. หรือไบโอเทค)²¹⁹ ที่ได้รับการจัดตั้งครั้งแรกตามมติคณะรัฐมนตรีภายใต้ระบบราชการในสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการพลังงาน เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2526 โดยมีวัตถุประสงค์ในขณะนั้นเพื่อให้เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านทุนวิจัย โดยเฉพาะในสาขาเทคโนโลยีชีวภาพแก่งานวิจัยต่าง ๆ ในภาครัฐ โดยเฉพาะ

²¹⁸ พระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534 มาตรา 11

²¹⁹ พระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534

มาตรา 22 “ให้จัดตั้งศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติเป็นส่วนหนึ่งของสำนักงาน”

อย่างยิ่งในมหาวิทยาลัย โดยเน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและกึ่งอุตสาหกรรม ด้านเกษตรกรรม ด้านสาธารณสุข พลังงาน และสิ่งแวดล้อมและด้านความสามารถพื้นฐานทางพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ²²⁰

ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534 ขึ้น โดยให้ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติมีสถานะภาพเป็นองค์กรอิสระเป็นส่วนหนึ่งของสำนักพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์หลักคือ

- (1) พัฒนาขีดความสามารถทางพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศ
- (2) สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรทางเทคโนโลยีและการสร้างความเข้าใจด้านเทคโนโลยีแก่สาธารณชน
- (3) สนับสนุนให้เกิดการสังเคราะห์ การถ่ายทอดและเผยแพร่เทคโนโลยี
- (4) สนับสนุนให้เกิดการร่วมลงทุนในการจัดตั้งองค์การและร่วมดำเนินการในกิจการการวิจัย พัฒนาและวิศวกรรม โดยศูนย์พันธุวิศวกรรมฯ สามารถให้บริการการตรวจสอบสินค้าที่ได้จากสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการดัดแปลงทางพันธุกรรม โดยให้การรับรองผลวิเคราะห์ของตัวอย่างที่ตรวจนอกจากนี้ทางศูนย์ฯ โดยคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพได้จัดทำแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ สำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หรือพันธุวิศวกรรม (Biosafety Guidelines Related to Modern Biotechnology or Genetic Engineering) ขึ้นโดยครอบคลุมการวิจัยทั้งระดับห้องปฏิบัติการและภาคสนาม เพื่อศึกษาผลกระทบต่อความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการดัดแปลงทางพันธุกรรม

ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติได้มีการบริหารจัดการเชิงนโยบายเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมดังต่อไปนี้

- (1) สนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีในด้านที่เกี่ยวข้องกับยีน และ ดีเอ็นเอ โดยเฉพาะการตรวจสอบยีน และการทำ risk assessment เพื่อให้แน่ใจว่ามีการประเมินความ

²²⁰ ความเป็นมาของศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, <<http://www.biotec.or.th/biotechnology-th/history.asp>>.

เสี่ยงบนพื้นฐานของความเข้าใจที่ถูกต้องทางวิทยาศาสตร์ และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ควบคุมได้เพื่อสร้างและรักษาภาวะที่มีความปลอดภัยทางชีวภาพ

(2) ให้การช่วยเหลือทางเทคโนโลยีแก่ภาคการผลิต โดยเฉพาะธุรกิจส่งออกภาคเอกชน ที่ประสบปัญหาผลกระทบจากมาตรการทางการค้าของต่างประเทศ โดยการชี้แจงเกี่ยวกับความเป็นจริงของเทคโนโลยีพันธุ์วิศวกรรม และการให้บริการตรวจสอบในกรณีที่เอกชนมีความจำเป็นต้องการตรวจสอบผลิตภัณฑ์เฉพาะอย่างรวมทั้งส่งเสริมให้มีการสร้างความสามารถในการตรวจสอบเกิดขึ้นทั่วประเทศโดยเร่งด่วน

(3) เผยแพร่ข้อมูลแก่สาธารณะทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในวิทยาศาสตร์ที่อยู่เบื้องหลังของผลิตภัณฑ์ฯ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดทัศนคติเชิงลบที่เกิดจากการรับรู้ข่าวสารเพียงด้านเดียวหรือจากการสร้างภาพที่ทำให้เกิดความวิตกกังวลเกินความเป็นจริง

(4) ผลักดันให้เกิดกระบวนการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทุกแห่งที่เกี่ยวข้องกับนโยบายจีเอ็มโอเพื่อ

(4.1) เร่งระดมความคิดในการดำเนินกลยุทธ์ เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการค้าที่เกิดขึ้นกับภาคเอกชนในปัจจุบัน

(4.2) ทำให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศที่สามารถรองรับ และมีอำนาจจัดการในเรื่องนี้ต่อไปอย่างเป็นระบบ เช่น การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนให้มีองค์กรที่เหมาะสมดูแลเป็นต้น

(4.3) ให้ประเทศไทยสามารถกำหนดท่าทีในการเจรจาเวทีการค้าระดับโลก เพื่อไม่ให้ตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบในการเจรจาด้านการค้ากับต่างประเทศ (WTO/SPS/TBT) ตลอดจนท่าทีในการเจรจาเพื่อกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องเช่น พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

(4.4) ทำให้เกิดการศึกษาดูงานเชิงนโยบายสำหรับการวางยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะกลาง และระยะยาว

4.1.2.5 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) จัดทำนโยบายและแผนการอนุรักษ์และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

(2) ประสานและจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประสานการจัดการให้นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

(3) ศึกษา วิเคราะห์ ประสานและกำหนดมาตรการเพื่อดำเนินการประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(4) ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผน และมาตรการ และจัดทำรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม

(5) ดำเนินการเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการหรือกิจกรรมของภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(6) บริหารงานกองทุนสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนนโยบาย แผน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกภาคส่วน

(7) เสนอความเห็นประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และแนวทางการบริหารที่ดิน การวางแผนการถือครองที่ดิน การสงวนและพัฒนาที่ดินเพื่อจัดให้แก่ประชาชน การสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐ

(8) ประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและต่างประเทศ ในการดำเนินการร่วมด้านนโยบายและแผนการอนุรักษ์ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(9) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือ ตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

(10) ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานกลาง (focal point) ที่ติดต่อประสานงานในเรื่องอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพอีก 1 หน่วยงาน คือ สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นหน่วยงานภายในสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยประสานงานกลางแห่งชาติ (Nation Focal Point) รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ และให้มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (Biosafety Clearing – House) และจัดตั้งและพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศขึ้นในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ข้อมูลความปลอดภัยทางชีวภาพ

(2) เป็นหน่วยงานกลางเผยแพร่และประสานข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมแก่หน่วยงานผู้รับผิดชอบ ผู้แจ้ง ผู้ขออนุญาต และประชาชน

(3) ติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงานของประเทศภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ รวมทั้งการเจรจา การหารือ การให้ความร่วมมือกับนานาประเทศและนำมาประสานกับการดำเนินงานในประเทศ

(4) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย²²¹

แต่อย่างไรก็ตาม อำนาจหน้าที่ของสำนักความหลากหลายทางชีวภาพดังกล่าวข้างต้นนี้ ยังไม่มีสภาพบังคับใช้ในทางปฏิบัติ เนื่องจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าว เป็นอำนาจตามร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่พ.ศ. ... เท่านั้น ยังไม่มีผลใช้บังคับแต่อย่างใด

4.1.2.6 กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพด้านสัตว์ รวมทั้งตรวจสอบและออกใบรับรองจากภาครัฐในส่วนของสินค้าที่เกี่ยวข้อง

(2) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ กฎหมายว่าด้วยการบำรุงพันธุ์สัตว์ กฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ กฎหมายว่าด้วยสถาน พยาบาลสัตว์ กฎหมายว่าด้วยโรคพิษสุนัขบ้า และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(3) ดำเนินการผลิตและจัดหาชีวภัณฑ์และเวชภัณฑ์ เพื่อใช้ในการป้องกันและกำจัดโรคสัตว์ ตลอดจนผลิตและจัดหาเชื้อเพื่อใช้ในการผสมเทียม

²²¹ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ. ... มาตรา 17 และดูอำนาจหน้าที่ของสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, <<http://chm-thai.onep.go.th/CHM/biodiv.html>>.

(4) ดำเนินการด้านปรับปรุงและขยายพันธุ์สัตว์ ด้านสุขภาพสัตว์ และด้านบำบัดโรคสัตว์ ตลอดจนการแปรรูปเนื้อสัตว์เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

(5) ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเลี้ยงสัตว์ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ

(6) ควบคุมคุณภาพเนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์จากสัตว์เพื่อให้ได้มาตรฐานสากล

(7) ปฏิบัติงานอื่นใด ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือ คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

4.1.2.7 กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมประมง กระทรวงเกษตร และ สหกรณ์ เป็นหน่วยงานของรัฐที่ทำการศึกษาค้นคว้าสำรวจ วิจัย วิเคราะห์ ทดลอง ด้านวิชาการทุกสาขาวิชาการของประมง ตลอดจนทำการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการประมงของประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต เว็บไซต์ของกรมประมงได้จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ของกรมประมงต่อหน่วยงานราชการ เอกชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่สนใจ ให้ทราบผลการปฏิบัติงานที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว กรมประมงหวังว่า เว็บไซต์ที่จัดทำขึ้นนี้จะประโยชน์ต่อผู้สนใจ เพื่อส่งผลประโยชน์ถึงประชาชนที่สนใจและใช้ประโยชน์จากกิจกรรมประมงโดยทั่วกันอีกทางหนึ่ง โดยมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพด้านสัตว์ รวมทั้งตรวจสอบและออกใบรับรองจากภาครัฐในส่วนของสินค้าที่เกี่ยวข้อง

(2) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการ พระราชบัญญัติประมง พ.ศ. 2490 กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กฎหมายว่าด้วย การส่งเสริมและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2535 กฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(3) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ทดลอง และด้านวิชาการประมงทุกสาขา

(4) สำรวจ วิเคราะห์ วิจัย แหล่งทำการประมงในน่านน้ำต่างประเทศ และดำเนินการเกี่ยวกับการทำการประมงร่วมกับประเทศอื่น ๆ

(5) ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการประมง

(6) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมประมง หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

4.1.2.8 สำนักงานมาตรฐานและตรวจสอบสินค้าเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานกลางของประเทศไทยในการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในเรื่องของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมตามมติของคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ²²²

4.1.2.9 กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐในเรื่องสินค้าดัดแปลงพันธุกรรม และรวบรวมข้อมูลทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม การผลิต ความปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้บริโภค พืช และสัตว์ รวมทั้งกฎเกณฑ์ทางด้านการค้าระหว่างประเทศเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้องในทุกด้าน²²³

แม้ประเทศไทยอยู่ระหว่างการเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินการควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม อย่างไรก็ตาม ในขณะนี้ยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพที่หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ร่วมกัน หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลความปลอดภัยทางชีวภาพสมัยใหม่ ประกอบด้วย 4 กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็สามารถดำเนินการตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายตามพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องได้²²⁴

4.2 องค์การภาคเอกชน

4.2.2 องค์กรกรีนพีซ (Greenpeace)

Greenpeace เป็นองค์การเอกชนที่ทำงานรณรงค์ด้านการปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อมมาเป็นระยะเวลายาวนาน จุดยืนของ Greenpeace ในเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมคือการ

²²² สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 216, น.36.

²²³ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 216, น. 37.

²²⁴ และดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อ 4.2.1 นโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ

คัดค้าน เนื่องจากเชื่อว่าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม²²⁵ นอกจากนี้ทาง Greenpeace ยังกังวลในเรื่องผลประโยชน์ทางการค้าที่บริษัทผู้เป็นเจ้าของสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการดัดแปลงทางพันธุกรรม ต้องการกำไรจากการขาย และการขายสารกำจัดวัชพืช ทาง Greenpeace ได้การทำการรณรงค์เรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยการให้ข้อมูลกับผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง และได้มีการจัดกิจกรรมดังกล่าวในประเทศไทยตั้งแต่มีการก่อตั้งองค์กรกรีนพีซในประเทศไทย²²⁶ ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2547 ทาง Greenpeace ได้ออกกิจกรรมรณรงค์ในระดับโลก (global campaign) เรื่องการหยุดทดลองจีเอ็มโอ ข้อมูลสำคัญที่ทาง Greenpeace อ้างถึงในการรณรงค์ คือมีการเพิ่มขึ้นของประเทศและเขตพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้ประกาศเป็นเขตพื้นที่ปลอดจีเอ็มโอ และกระแสความตื่นตัวของผู้บริโภคที่จะไม่รับยอมรับสินค้าดัดแปลงพันธุกรรมอย่างกว้างขวางในหลายประเทศ เป็นต้น²²⁷

4.2.2 องค์การไอซ่า (The International Service for the acquisition of Agri-biotech Applications – ISAAA)

องค์การไอซ่าเป็นองค์การนานาชาติที่ไม่หวังผลกำไรซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งจากสถาบันภาครัฐและเอกชน และมีจุดมุ่งหมายคือการถ่ายทอดการใช้เทคโนโลยีชีวภาพด้านการเกษตรจากประเทศอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีที่เป็นเจ้าของโดยภาคเอกชนสู่

²²⁵ กรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, “ทำไม “ไม่เอา” มะละกอจีเอ็มโอ”, <http://202.44.55.51/nogmo_org/documents/why_no_papaya_gmo.pdf>, น.2, (21 กันยายน 2550) และ กรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, “มะละกอจีเอ็มโอ – พืชผิดธรรมชาติ”, <http://202.44.55.51/nogmo_org/documents/science_briefing_thai1.pdf>, น.2, (21 กันยายน 2550).

²²⁶ พันธกิจของกรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งรวมถึงประเทศไทยมีดังนี้คือ "เรามุ่งมั่นที่จะปกป้องสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมเปิดโปงและหยุดยั้งอาชญากรรมต่อสิ่งแวดล้อมพร้อมกับเร่งรัดการพัฒนาที่สะอาดด้วยวิธีเปิดเผย สร้างสรรค์ บนพื้นฐานของสันติวิธี" อ้างอิงจาก กรีนพีซ, “พันธกิจของกรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้”, <<http://www.greenpeace.org/seasia/th/about>>, (21 กันยายน 2550).

²²⁷ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพัฒนานโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, รายงานเรื่อง ข้อเสนอทางเลือกนโยบายพันธุวิศวกรรม และความปลอดภัยชีวภาพประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด, 2547), น. 25.

ประเทศกำลังพัฒนาเพื่อผลประโยชน์ของประเทศเหล่านั้น ภารกิจขององค์การไอซ่าคือช่วยบรรเทาความยากจน โดยการเพิ่มผลผลิตพืชผลและการสร้างรายได้และนำมาซึ่งสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและการเกษตรที่ยั่งยืน องค์การไอซ่าดำเนินงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการถ่ายทอดและการนำเทคโนโลยีชีวภาพมาใช้ที่เหมาะสมในการพัฒนาประเทศ โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันต่าง ๆ ในประเทศกำลังพัฒนา และหน่วยงานเอกชนในประเทศที่พัฒนาแล้วให้มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น โดยที่ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีชีวภาพมาเป็นเวลานานแล้ว โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ขึ้น อาทิ ศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ หน่วยปฏิบัติการด้านพืช ตลอดจนออกกฎระเบียบเพื่อการดำเนินการออกมาหลายฉบับควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพดังกล่าว องค์การไอซ่าในฐานะองค์กรกลางที่มีอิสระในการดำเนินงาน โดยมีศูนย์กลางอยู่ในหลายภูมิภาคเล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีชีวภาพดังกล่าวจึงได้เปิดสำนักงานองค์การไอซ่า (ประเทศไทย) เริ่มดำเนินงานในเดือนมกราคม 2545 โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานและสถาบันภาครัฐในการให้ความรู้แก่สาธารณชน ซึ่งมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้รับข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเทคโนโลยีชีวภาพ²²⁸

4.2.3 องค์การความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย (BIOTHA)

เกิดขึ้นจากการรวมตัวขององค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาชน นักวิชาการ และข้าราชการที่เห็นความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งนี้โดยเริ่มต้นกิจกรรมการรณรงค์ และให้การศึกษาแก่สาธารณะเกี่ยวกับประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพในสังคมไทยมาตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา

อย่างไรก็ตามนอกเหนือจากบทบาทในการให้ข้อมูล และร่วมเรียนรู้กับประชาชนแล้ว ไบโอไทยยังได้มีส่วนร่วมกับการพัฒนากฎหมาย ของไทยหลายฉบับ โดยทำงานประสานงานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีบทบาทในการร่าง และกระตุ้นให้มีการพิจารณากฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช และกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริม ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย จนขณะนี้กฎหมายทั้งสองฉบับได้มีผลบังคับใช้แล้ว และตัวแทนจากไบโอไทยยังได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาล ให้เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการของคณะกรรมการร่างกฎหมายว่า ด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

²²⁸ <<http://www.isaaa-thailand.org>>.

นอกเหนือจากงานในระดับประเทศแล้ว ไบโอไทยยังได้ร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์ เช่น MASIPAG (Philippines) PAN-Indonesia, GRAIN-South East Asia และ TWN (Malaysia) จัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ และเทคโนโลยีชีวภาพ เป็นครั้งคราว ตัวอย่างเช่น การจัดงาน Long March for Biodiversity ในประเทศไทย การจัดพิมพ์เอกสาร เกี่ยวกับปัญหา และผลกระทบเกี่ยวกับพันธุวิศวกรรม เช่น Golden Rice, BB Rice, ISAAA เป็นต้น²²⁹

²²⁹ ไบโอไทย, “องค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย หรือ เครือข่ายสิทธิภูมิปัญญาไทย (BIOTHAI)”, <http://www.biothai.net/autopage1/show_page.php?t=1&s_id=4&d_id=6>, (26 สิงหาคม 2550).